

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคาดหวังกับการปฏิบัติจริงของมหาวิทยาลัย
ในด้านกรให้บริการทางการศึกษาตามทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเนื้อหาตามหัวข้อเรื่องต่อไปนี้

1. เอกสาร

- 1.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
หนองคาย
 - 1.2 แนวความคิดในการจัดตั้งวิทยาเขตหนองคาย
 - 1.3 หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป
 - 1.4 แนวความคิดในการจัดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา
 - 1.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
- 1.5.1 งานบริหารด้านวิชาการ
 - 1.5.2 งานบริหารอาคารสถานที่
 - 1.5.3 งานบริหารบุคลากร
 - 1.5.4 งานทะเบียนและวัดผล
 - 1.5.5 งานกิจการนิสิต
- 1.6 แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการ
 - 1.7 แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 1.8 แนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 งานวิจัยในประเทศ
- 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

คณะสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 จังหวัด ได้พิจารณาเห็นว่า ประเทศไทยกำลังได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ สำหรับฝ่ายคณะสงฆ์ถือว่า เป็นสถาบันของชาติสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน สถาบันสงฆ์นอกจากจะเป็นสถาบันของชาติแล้ว ยังเป็นจุดศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธบริษัทอีกด้วย

เจ้าคณะจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 จังหวัด ได้ประชุมปรึกษารื้อกันว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชาชนหนาแน่นและมีพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก พระภิกษุสามเณรเหล่านั้น มีความสนใจในการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นอย่างยิ่งและยังขาดสถานที่ศึกษาเล่าเรียนในชนบท นอกจากนั้น ที่ประชุมยังได้พิจารณาเห็นว่า เพียงแต่การศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ ต้องมีการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังด้วย และประการหลังนี้เท่านั้นถือว่าเป็นจุดหมายปลายทางสูงสุดของพระพุทธรศาสนา จากความจริงข้อนี้จะเห็นได้ว่า ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีพระภิกษุสามเณรปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยก่อนเป็นที่ทราบกันดีว่า พระภิกษุสามเณรจากส่วนภูมิภาคจำนวนมาก ได้เข้าไปศึกษาที่ส่วนกลาง เมื่อจบการศึกษาแล้ว ก็ไม่ได้กลับภูมิตำเนาของตนเอง ทำให้ท้องถิ่นนั้นๆ ขาดพระภิกษุสามเณร ในการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ครั้งต่อมา เมื่อสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดส่งพระภิกษุสามเณรที่จบการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง ไปบำเพ็ญประโยชน์ในส่วนภูมิภาค เช่น อบรมข้าราชการและประชาชนในส่วนภูมิภาค และอบรมข้าราชการในศูนย์พัฒนาชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดที่ขึ้นต่อศูนย์ 9 จังหวัด เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ในระดับหนึ่ง

เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเจ้าคณะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาศาสนาประจำทุกๆ ปี การดำเนินงานที่สำคัญได้อาศัยพระภิกษุสามเณรที่สำเร็จการศึกษาจากสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเป็นจริยานิเทศก์ เป็นเจ้าหน้าที่ หรือเป็นเลขานุการของศูนย์ดำเนินการ ภารกิจของศูนย์พัฒนาศาสนาประจำจังหวัดที่สำคัญมีดังนี้

1. เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเยาวชนของชาติ เจ้าคณะจังหวัดที่พระภิกษุสามเณรเหล่านี้เข้าไปสังกัดอยู่ภายใต้การปกครองและบังคับบัญชา นั้น ก็บัญชาให้เปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เพื่ออบรมสั่งสอนเยาวชนซึ่งเป็นที่น่าสนใจและได้รับผลดีพอสมควร

2. ให้มีการประชุมอบรมเจ้าอาวาสและพระสังฆาธิการ ครูสอนพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะ เพื่อช่วยให้เจ้าอาวาสในท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีโอกาสฟังคำบรรยาย และคำชี้แจงจากวิทยากร จากผู้ทรงคุณวุฒิตลอดทั้งสาขากิจกรรมต่างๆ อันมีความจำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. มีการสำรวจและประเมินผล โดยการส่งไปอบรมในท้องถิ่นร่วมกับพระสงฆ์ที่มาอบรมนั้น

4. พยายามส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมร่วมกันให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เช่น พยายามอนุเคราะห์ลดความอุปถัมภ์ พระภิกษุที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ตรี ต่างประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย พุทธภูมิกำเนิดพระพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อกลับมาทำงานให้พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ได้ประสานงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดทั้งในแง่ความคิดเห็นและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อมา

เมื่อเจ้าคณะจังหวัดได้ดำเนินงานด้านการส่งเสริมจิตใจประชาชน เพื่อให้ได้ผลทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเช่นนี้แล้ว มูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) ได้ให้ความอุปถัมภ์ให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นในปีพุทธศักราช 2511 (ซึ่งเป็นครั้งแรก) ได้มีสำนักงานเลขานุการอยู่ที่วัดศรีชะเกษ อำเภอมือเือง จังหวัดหนองคาย โดยได้อาราธนาพระราชปริชาญาณมุนี (ปัจจุบัน พระธรรมปริยัติมุนี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม) เจ้าคณะจังหวัดหนองคายในขณะนั้นเป็นเลขานุการศูนย์ประสานงานพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการบริหาร ซึ่งพระเทพรัตนโมลี วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดนครพนม เป็นประธาน เจ้าคณะจังหวัดและผู้อำนวยการศูนย์ จากจังหวัดต่างๆ เป็นคณะกรรมการ ซึ่งมีกรรมการฝ่ายวิชาการเป็นต้น

จากปีพุทธศักราช 2512 เป็นต้นมา คณะกรรมการดำเนินงานได้ลงมติคัดเลือก พระวิโรจน์รัตโนบล รองเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเลขานุการและพระศรีสกลกิจ รองเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร เป็นผู้ช่วยคณะกรรมการอำนวยการและบริหาร ส่วนผู้อำนวยการศูนย์ยังอยู่ในตำแหน่งเดิม พระปริยัติเวที รองเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี ได้รับคัดเลือกเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารและพระมหาประทีป วชิรญาโณ ป.ธ.5, ศน.บ., M.A (ปัจจุบันพระสุนทรธรรมธาดา Ph.D.

รองเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษ จังหวัดหนองคาย) ในสมัยนั้น เป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

เมื่อคณะสงฆ์ระดับจังหวัดทุกจังหวัดได้ดำเนินงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยตลอด เช่นนี้แล้ว ได้พิจารณาเห็นว่า รากฐานที่สำคัญของงานการพัฒนานี้ คือ ต้องเร่งการพัฒนาคนก่อน โดยที่ศูนย์พัฒนาศาสนาประจำจังหวัดจะต้องสร้างคนไว้สำหรับสืบต่องาน เพราะเป็นที่ทราบกันแล้วว่า ทุกสิ่งในโลกอยู่ภายใต้อำนาจการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นจึงลงความเห็นกันว่า แม้อะไรจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่งานจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเป็นอันขาด จะต้องมี การสืบต่อเนื่อง สร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติและโลกโดยไม่หยุดยั้ง วิธีที่จะเอาชนะได้ก็คือ “ สร้างคน ” นี่คือนโยบายที่ได้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้น (ศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนา, 2514 : 5)

ต่อมา วันที่ 7 กรกฎาคม 2513 ในระหว่างที่มีการประชุมพระสังฆาธิการ 450 รูป ที่วัดศรีษะเกษ จังหวัดหนองคาย ได้อาราธนาเจ้าคณะจังหวัด ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ และรองผู้อำนวยการศูนย์ มาร่วมประชุม และเป็นวันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ รายนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย ส่งสาส์นมาเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย อ่านในที่ประชุมสงฆ์ ทางฝ่ายคณะสงฆ์นอกจากเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาศาสนาและรองผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนา ก็ยังมี พระจริยานิเทศก์ของกรมการศาสนาด้วย ในวันประชุมตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีพระเทพวิสุทธิเวที เจ้าคณะภาค 10 เข้าร่วมประชุม ที่ประชุมได้มีมติเห็นสมควรที่จะให้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้โดยเอกฉันทน์ในท่ามกลางที่ประชุมนั้น ได้มี ร.ต.ท. บุศย์ จิตนา รองผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย ในสมัยนั้นได้มาปฏิบัติงานแทนผู้ว่าราชการจังหวัดร่วมกับคณะสงฆ์ด้วย การตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นมานั้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อยกระดับการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในส่วนภูมิภาคให้สูงขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่อบรมในหมู่ประชาชน
3. เพื่อเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ที่เป็นประโยชน์แก่สังคม
4. เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิชาการต่างๆ อันไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย
5. เพื่อเป็นการกระจายพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับการศึกษา ไปช่วยส่งเสริมการพัฒนา

ในส่วนภูมิภาคมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาพระภิกษุสามเณรที่ไปศึกษาในกรุงเทพฯ ไม่กลับมาทำประโยชน์ในภูมิลำเนาของตน

การได้ลงมติจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นที่วัดศรีษะเกษ จังหวัดหนองคายนั้น ก็เพราะได้พิจารณาถึงความเหมาะสมว่า เจ้าคณะจังหวัดหนองคายได้เป็นผู้

ดำเนินงานมาในด้าน โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา สาขามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร เป็นปีที่ 8 แล้ว ประกอบกับผู้รับหน้าที่เป็นเลขาธิการ ผู้ดำเนินการประสานงาน และผู้เสนอให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ พระมหาประทัย วชิรญาโณ ป.ธ.5, ศน.บ., M.A. (ปัจจุบัน พระสุนทรธรรมธาดา Ph.D. รองเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าอาวาสวัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย) พร้อมด้วยคณะผู้ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะจริยานีเทศก์ ก็ได้ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดนี้ นอกจากนั้น ในจังหวัดหนองคายก็มีวัดและจำนวนพระภิกษุสามเณรมากพอที่จะเข้าเรียนในวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ได้

ในการริเริ่มตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะแรกเกี่ยวกับการเรียนการสอน ก็ได้อาศัยโรงเรียนบาลีสาธิต ซึ่งต่อมาเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นขั้นพื้นฐานของวิทยาลัยสงฆ์และในการประชุมคณะกรรมการบริหารวิทยาลัย ได้มีมติว่า ให้เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดส่งพระภิกษุสามเณรในสังกัดการปกครองของตนเข้าเรียนในวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ และได้รับความร่วมมือจากทุกจังหวัดเป็นอย่างดี วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เปิดให้มีการเรียนการสอนในวันที่ 1 พฤษภาคม 2514

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานในระยะเริ่มแรก มีดังนี้
Rajabhat Mahasarakham University

1. พระเทพรัตนโมลี เป็นประธานกรรมการสภามหาวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 2. พระราชปริชาญาณมุนี (นวล เขมจารี ป.ธ.6) ปัจจุบัน พระธรรมปริยัติมุนี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม) เป็นอธิการบดี
 3. พระมหาประทัย วชิรญาโณ ป.ธ.5, ศน.บ., M.A. (ปัจจุบัน พระสุนทรธรรมธาดา Ph.D. รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคายและเจ้าอาวาสวัดศรีสะเกษ จังหวัดหนองคาย) เป็นเลขาธิการวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามข้อบังคับวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พุทธศักราช 2514 ข้อที่ 22 ความว่า “ พระเทพรัตนโมลี เป็นประธานสภาวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้พระราชปริชาญาณมุนีเป็นอธิการบดีวิทยาลัยสงฆ์ ให้พระมหาประทัย วชิรญาโณ เป็นเลขาธิการวิทยาลัยสงฆ์ ” (ศูนย์ประสานงานการพระพุทธศาสนา, 2514 : 12)
- เมื่อวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เปิดการเรียนการสอนถึงขั้นปริญญาแล้ว คณะกรรมการบริหารวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ ได้มอบหมายให้ พระราชจินตมุนี เจ้าคณะจังหวัดศรีสะเกษ เป็นคณบดี คณะภาษาศาสตร์ พระวิโรจน์มุนี เจ้าคณะจังหวัดเลย เป็นคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ พระวิโรจน์รัตโนบล รองเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี และพระศรีสกลกิจ

รองเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร ในฐานะเลขาธิการศูนย์ประสานงานและผู้ช่วยเลขาธิการฯ ก็ทำหน้าที่ติดต่oprสานงานกับเจ้าคณะจังหวัดต่างๆ เกี่ยวกับการประชุมและการอุปถัมภ์เป็นต้น

วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้จัดการศึกษาเจริญรุ่งเรืองผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาออกไปทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ต่อมาจนขยายขอบเขตของการบริหารให้กว้างขวางออกไปเป็น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ในปัจจุบัน (หนังสือวารสารเสียงระฆังทอง ประจำเดือน กรกฎาคม สิงหาคม กันยายน, 2514)

ในการประชุมครั้งนั้น มีผู้ประชุมที่เป็นแรงอุปถัมภ์สำคัญคือ ฯพณฯ เอนทรี พิชยนทรโยธิน เอกอัครราชทูตไทยประจำพระราชอาณาจักรลาวสมัยนั้น พร้อมด้วยคุณแสงเดือน พิชยนทรโยธิน บริจาคในการริเริ่ม เป็นจำนวนเงิน 200,000 บาท และได้รับบริจาคทอดผ้าป่าทั้ง 15 จังหวัด และผู้มีศรัทธาพิเศษอีก เมื่อรวมแล้วเป็นเงินประมาณหนึ่งล้านบาท โดยทางวิทยาลัยสงฆ์ได้มอบให้ ฯพณฯ เอนทรี พิชยนทรโยธิน เป็นประธานกรรมการมูลนิธิ ฯพณฯ คำจันทร์ ประดิษฐ์ เป็นรองประธาน มี ร.ต.ท. บุศย์ จินตนา ที่ปรึกษากฎหมาย นายเต็ม สาสนสิทธิ์ เป็นเหรัญญิก และนายวิชัย รัตนศิริ เป็นเลขานุการ ประกอบด้วยคณะกรรมการอีกประมาณ 29 ท่าน อาจารย์เกษม บุญศรี อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ร่างตราสารมูลนิธิ ภายหลังได้ขอจดทะเบียนเป็นมูลนิธิกับทางราชการอย่างถูกต้อง เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2515 ชื่อว่า “มูลนิธิวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ตามใบอนุญาตการจัดตั้งมูลนิธิ เลขที่ ต. 5/2515 ลงวันที่ 13 มกราคม 2515 ตั้งอยู่ที่เลขที่ 1167 วัดศรีระเกษ ถนนมิชชี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมี ฯพณฯ เอนทรี พิชยนทรโยธิน เป็นประธานมูลนิธิ พร้อมด้วยกรรมการ จำนวน 9 คน ในปี พ.ศ. 2530 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “มูลนิธิวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็นชื่อ “มูลนิธิริมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย” และได้ใบอนุญาตจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2530

วันที่ 31 พฤษภาคม 2514 ตรงกับวันขึ้น 7 เดือน 7 ปีกุน ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร (นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น) พร้อมด้วย คุณหญิงจกกล กิตติขจร และคุณหญิงไสว จารุเสถียร ได้เป็นประธานฝ่ายฆราวาส วางศิลาฤกษ์อาคารพุทธานุภาพหรือวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และฝ่ายสงฆ์มีพระเทพรัตนโมลี พระราชพรหมจริยคุณ พระราชปริชาญาณ มุนี เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ประกอบพิธีสร้างอาคารพุทธานุภาพ อาคาร 5 ชั้น ทรงไทย กว้าง 17 เมตร ยาว 68 เมตร สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้งบประมาณในการก่อสร้างทั้งสิ้น 29 ล้านบาท ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารพุทธานุภาพครั้งนั้น มีผู้บริจาคสมทบทุนก่อสร้างอาคารเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 900,000 บาท

วันที่ 1 พฤษภาคม 2515 พระราชปรีชาญาณมุนี (นวล เขมจารี ป.ธ. 6) เจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษและเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ได้ย้ายจากวัดศรีษะเกษ ไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย แทนพระเวทิวุฒิกโร ที่มรณภาพเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2515 และได้แต่งตั้งให้พระมหาประทัย วชิรญาโณ (ปัจจุบันพระสุนทรธรรมราชา Ph.D. รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย รูปที่ 1) เป็นเจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษ และรับผิดชอบดำเนินการก่อสร้างอาคารพุทธานุภาพหรืออาคารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร่วมกับกับพระราชปรีชาญาณมุนีเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย เพื่อให้อาคารสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2515 สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น ปุณฺณสิริ) เจ้าคณะหนใหญ่ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เสด็จเยี่ยมวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้อุทิศเงิน จำนวน 5,000 บาท เพื่อเป็นมูลนิธิดำเนินการของวิทยาลัยสงฆ์และได้ประทานอนุเคราะห์ให้มีการสร้างตึก “สมเด็จพระวันรัต” ไว้ใช้เป็นที่สำนักงานวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2518 พระมหาประทัย วชิรญาโณ เจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษ ได้ดำเนินการก่อสร้างพระเจ้าน้องนางเธอ พระพุทธรูปประธานประจำวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นที่สักการบูชาประจำวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้นิมนต์พระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ จำนวนมากเช่น หลวงพ่อผาง (ผาง กิตฺติคุตฺโต) และเกจิอาจารย์จากทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาร่วมอธิษฐานจิต โดยดำเนินการก่อสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2520

วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2519 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก (วาสนมหาเถร) ได้เสด็จประทับแรมที่วัดศรีษะเกษ และประทานสัญญาบัตรพัดยศ แก่พระสังฆาธิการ ผู้ได้รับพระราชทานสมณะศักดิ์ในภาค 8 และประทานธรรมเทศนาทรงอุปถัมภ์งานรับสัญญาบัตรพัดยศของพระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (พระมหาประทัย วชิรญาโณ) เลขาธิการวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษ และรองเจ้าคณะจังหวัดหนองคายด้วย และพระองค์ได้ประทานพรไว้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2519 ว่า “ให้วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดศรีษะเกษ จังหวัดหนองคายเจริญมั่งคั่ง อำนวยประโยชน์ตามวัตถุประสงค์แก่คณะสงฆ์ ตลอดกาลนาน ” และในปีเดียวกันในเขตกฐินกาลปี พ.ศ.2519 พระองค์ได้ทรงเสด็จเป็นองค์ประธานอุปถัมภ์การทอดกฐินสามัคคีเพื่อสมทบทุนสร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในปี พ.ศ. 2521 ผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เสนอเรื่องขอจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปยังสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และวันที่ 15 พฤษภาคม

พ.ศ.2521 สภามหาวิทยาลัย โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก , ป.ธ. 9) ปฏิบัติหน้าที่แทนสภานายกมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย เป็นประธานประชุมที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยพระราชปรีชาญาณมุนี และพระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (พระสุนทรธรรมธาดา. ป.ธ. 5, Ph.D.) ได้เข้าร่วมประชุมด้วยและที่ประชุมมีมติอนุมัติให้มีการขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยออกไปยังส่วนภูมิภาคและให้วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดสอนระดับอุดมศึกษาคณะครุศาสตร์ โดยให้อยู่ในสังกัดของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (พระสุนทรธรรมธาดา. 2545 อ้างใน พระมหากุศล เขมวีโร 2545 : 32)

วันที่ 18 พฤษภาคม 2521 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีหนังสือควมมาก ที่ 323/2521 ลงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 แจ้งให้วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดสอน คณะครุศาสตร์ได้และผู้มีสิทธิ์เข้าเรียนต้องเป็นพระภิกษุสามเณรที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น (พ.กศ.) หรือประโยคครูพิเศษประถม (พ.ป.) และต้องเป็นเปรียญธรรมตั้งแต่ 4 ประโยคขึ้นไป หรือสอบได้ประโยคเตรียมอุดมศึกษา(ม.8) และต้องเป็นเปรียญตั้งแต่ 4 ประโยคขึ้นไป ส่วนอาจารย์สอนผู้บรรยายต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเป็นเปรียญตั้งแต่ 6 ประโยคขึ้นไป (พระวิสุทธิสมโพธิ. 2521 : 56-58 อ้างใน พระมหากุศล เขมวีโร. 2545 : 32)

วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ตรงกับวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 8 ปีชวด พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) องค์กิตติสภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เป็นประธานประกอบพิธีเปิดการศึกษาระดับบาลีอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ ที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดศรีษะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมีพระราชปรีชาญาณมุนีเป็นผู้กล่าวรายงาน และถือเป็นการเปิดวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2521) ในวันเปิดการเรียนการสอนคณะครุศาสตร์ ที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้บริหารของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มาร่วมการเปิดคือ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สภานายก พระธรรมวรนายก (สมบูรณ์ จันทกเถร) อธิการบดี พระวิสุทธิสมโพธิ (สมบูรณ์ สมบูรณ์) เลขาธิการ และพระพิมลธรรม สภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวสุนทรพจน์เปิดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนหนึ่งว่า “วันนี้เป็นวันพฤหัสบดีที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2521 เป็นวันที่เป็นสิริมงคลอันประเสริฐสำหรับคณะสงฆ์และพุทธบริษัทชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ เพราะเป็นวันที่พวกเราจะได้ของดีพิเศษอันหาได้ยาก ได้แก่การศึกษาพระพุทธศาสนาระดับมหาวิทยาลัย เรียกว่า “ระดับบาลี

อุดมศึกษา” อันเป็นการศึกษาชั้นสูงสุดของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ การศึกษาวิชาการ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์เมื่อยกชั้นสูงขึ้นมหาวิทยาลัยแล้ว เพื่อให้เป็นเครื่องหมายของ พระพุทธศาสนา ก็มีนามพิเศษอยู่ในนามของการศึกษานี้ เช่น บาลีมัธยมศึกษา บาลีอุดมศึกษา อย่างที่เราเปิดสอนที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันนี้ ก็เรียกระดับบาลีอุดมศึกษา มีคำว่า “บาลี” นั้นเป็นเครื่องหมายของพระพุทธศาสนา เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่มหาวิทยาลัย ทางโลก แต่เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา การศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ในปัจจุบันมีอยู่ที่กรุงเทพ 2 แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งอยู่วัดบวรนิเวศวิหาร และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งสองแห่งผลิตบัณฑิตออกไปปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนาอยู่ในกรุงเทพมหานครและ ส่วนภูมิภาค แต่ยังไม่ครบทุกจังหวัด บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียกว่า พระพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหามกุฏราชวิทยาลัย เรียกว่า ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งผลิตบัณฑิตออกมารับใช้ พระพุทธศาสนาทุกพอสมควรและบางท่านก็ลาสิกขาไปเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีของบ้านเมือง มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเกิดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมี พระราชศรัทธาทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเพราะเวลานั้น (2432) การศึกษาด้านพระพุทธศาสนา ยังต่ำ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะสนับสนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาให้สูงขึ้น เรียกว่า ชั้น อุดมศึกษาหรือที่เรียกกันว่ามหาวิทยาลัย ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ พระองค์จึงตั้งวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น 2 แห่ง แห่งที่ 1 คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งอยู่วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อให้พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้พระพุทธศาสนาชั้นสูง และเพื่อสนองพระเดชพระคุณพระบรม ชนนาถ รัชกาลที่ 4 อันเป็นบรมชนกนาถของพระองค์ และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งขึ้น ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นที่ยศึกษาเล่าเรียนของพระสงฆ์ฝ่าย มหานิกาย และเป็นนามมงคลของพระองค์ การสอนหรือการดำเนินงานของวิทยาลัยสงฆ์อาศัย หลักของมหาวิทยาลัยฝ่ายโลกเป็นแนวทาง โดยเลือกเอาที่เหมาะสมเป็นหลักสูตรให้หนักได้ศึกษา เล่าเรียน การที่รัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาวิชา ชั้นสูง สร้างพระให้มีความรู้ความสามารถเพื่อจะให้สอนชาวโลกที่เจริญขึ้นแล้วได้โดยสร้างจิตใจ ประชาชนให้เป็นผู้มีใจดี... บัดนี้ ได้เวลาเป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว ข้าพเจ้าขอเปิดการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนาในระดับบาลีอุดมศึกษาขึ้น ณ ที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อให้เป็นสถานศึกษาของบรรดาพระภิกษุสามเณร ชาวภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นกำลังของประเทศชาติและพระพุทธศาสนาหล่อหลอมให้พระภิกษุ สามเณรเป็นบัณฑิต เพื่อจะได้นำพระพุทธศาสนาไปสร้างจิตใจของชาวพุทธบริษัทให้สงบระงับ

ดับความทุกข์ร้อน คับกิเลส ตัณหา เพื่อช่วยกันรักษาชาติและพระพุทธศาสนา อันจะได้อยู่เย็น เป็นสุขร่วมกันตลอดไป (พระพิมลธรรม, 2521. อ้างใน พระมหากุศล เขมวีโร, 2545)

วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เป็นวิทยาลัยสงฆ์ในส่วนภูมิภาคแห่งแรก การที่สภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอนุมัติให้เปิด การสอนชั้นบาลีอุมศึกษา คณะครุศาสตร์ขึ้นที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น ทางสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้พิจารณาด้วยกันด้วยโยนิโสมนสิการด้วยความรอบคอบแล้วว่า ควรจะเปิดดำเนินการศึกษาคณะครุศาสตร์ขึ้นที่นี้ เพราะเหตุว่า ชั้นคณะครุศาสตร์นี้ เป็นการศึกษา ที่จะสร้างคนให้เป็นแบบฉบับ สามารถเอาความรู้จากที่เรียนไปแนะนำสั่งสอนคน เราจะสร้างคน คือพระภิกษุสามเณรเพื่อเป็นครูบาอาจารย์ เนื่องจากเรายังขาดบุคลากรในด้านนี้อยู่ (พระธรรมวร นายก. 2521, อ้างใน พระมหาแสวง ชุตติปัญโญ, 2521 :36) วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดำเนินการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2521 เรื่อยมา คณะผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น มีพระราชปริชาญาณมุนีเป็นรองอธิการบดี วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (พระสุนทรธรรมธาดา ป.ธ. 5, Ph.D) เป็นเลขาธิการวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2524 นิสิตรุ่นที่ 1 ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (พ.ธ.บ.) จำนวน 10 รูป (พระราชปริชาญาณมุนี, 2526 : 11)

วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2521 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก (วาสนมหารเถร) เสด็จเป็นประธานงานบำเพ็ญกุศลประจำปีของวิทยาลัยสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้ทรงประกอบพิธีบรรจุพระพุทธรูปทองคำและพระบรมสารีริกธาตุ ฐานพระพุทธปฏิมากรพระประธานประจำวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พระองค์ได้ ทรงพระกรุณาประทาน เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2520 ในวโรกาสที่เสด็จทรงยกช่อฟ้า พระอุโบสถวัดโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และในการบำเพ็ญบุญประจำปีของ วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระสุนทรธรรมธาดา เลขาธิการวิทยาลัยสงฆ์ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กราบเรียนขออนุญาตสมเด็จพระญาณสังวร เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัย พิมพ์หนังสือนวโกวาทแจกแก่ประชาชน จำนวน 10,000 เล่ม ในวโรกาสที่สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกเสด็จเป็นประธานงานประชุมและบำเพ็ญ กุศลประจำปี ของวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีสมเด็จพระญาณมุนี เจ้าคณะหน ใหญ่ตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมด้วยพระสงฆ์ 1,000 รูป สวดมนต์ถวายพระพร ในวันถวายน้ำสรงกับ ประธานหนังสือนวโกวาทแก่ประชาชน ในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2521 และทรงอนุโมทนาว่า “ การที่วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่นักของหนังสือนวโกวาท

ที่ควรเผยแพร่ให้กว้างขวาง เป็นคู่มือของพุทธศาสนิกชน ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต เป็นต้นฉบับสำหรับอ่านมนต์ วันละบทสองบท เมื่อเวลาขึ้นที่นอน จนกว่าจะรุ่ง จึงปิดหนังสือ ดับไฟ ก่อนหลับควรนึกว่า พระพุทธเจ้าทรงติดตามมาโปรดเราจนถึงที่นอน จึงนับว่าวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แห่งนี้ ได้อำนวยคุณธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้แพร่หลาย กว้างขวาง เข้าถึงประชาชนประการหนึ่งโดยแท้ สมควรที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จะขอขอบคุณ วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยยินดีรับคำสอนในหนังสือนวโกวาทไว้ประจำตัวอย่าง ชะมักเขม้น และชักชวนญาติมิตรให้มีส่วนสร้างหนังสือนวโกวาทไว้สำหรับตนด้วย จะได้ใช้อ่านมนต์และหัดประพฤติตามไปทุกคร่าวหลับนอน จักอำนวยการผลสมความปรารถนาของวิทยาลัยสงฆ์ โดยแท้ อย่างรับไปเก็บไว้เฉย ๆ พระธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาจะไม่เคลื่อนไหวเข้าถึงจิตใจ ชาวพุทธ จะถูกเขี้ยวไถลลือลิดกันต่าง (วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2521. ไม่มีเลขหน้า)

ในระยะแรกตั้งแต่ปี 2521 วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้เปิดสอนระดับอุดมศึกษาคณะครุศาสตร์ วิชาเอกบริหารการศึกษาอย่างเดียว ต่อมาปี พ.ศ. 2529 สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีมติอนุมัติยกฐานะวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นเป็นวิทยาเขต และให้เรียกชื่อวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทางการว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตหนองคาย” (พระราชปริษาญาณมุนี 2526 : 5-11, พระสุนทรธรรมธาดา.2545 : สัมภาษณ์. อำนวย อุเทศ. 2544 : 38 อ้างใน พระมหาภูศล เขมวีโร. 2545 : 35)

วิทยาเขตหนองคายในครั้งนั้น มีพระราชปริษาญาณมุนี เป็นรองอธิการบดี ปัจจุบัน วิทยาเขตหนองคาย มีพระครูมงคลเขมคุณ เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นรองอธิการบดี (พระมหาบุญธรรม ปุณฺณมโน. 2541 : 49-57)

เมื่อ พ.ศ. 2526 มหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีใหม่ โดยลดหน่วยกิต จาก 200 หน่วยกิต ให้เหลือเพียง 150 หน่วยกิต และวิทยาเขตหนองคาย จึงเสนอขออนุมัติเปิดคณะเพิ่มขึ้น รวมเป็น 4 คณะ คือ

คณะครุศาสตร์ เอกวิชาสังคมศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ เอกวิชารัฐศาสตร์ (สาขาการเมืองการปกครอง)

คณะมนุษยศาสตร์ เอกวิชาภาษาอังกฤษ

และคณะพุทธศาสตร์ เอกวิชาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

เมื่อ พ.ศ. 2527 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ออกพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะของผู้สำเร็จวิชาการทางพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 รับรองผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

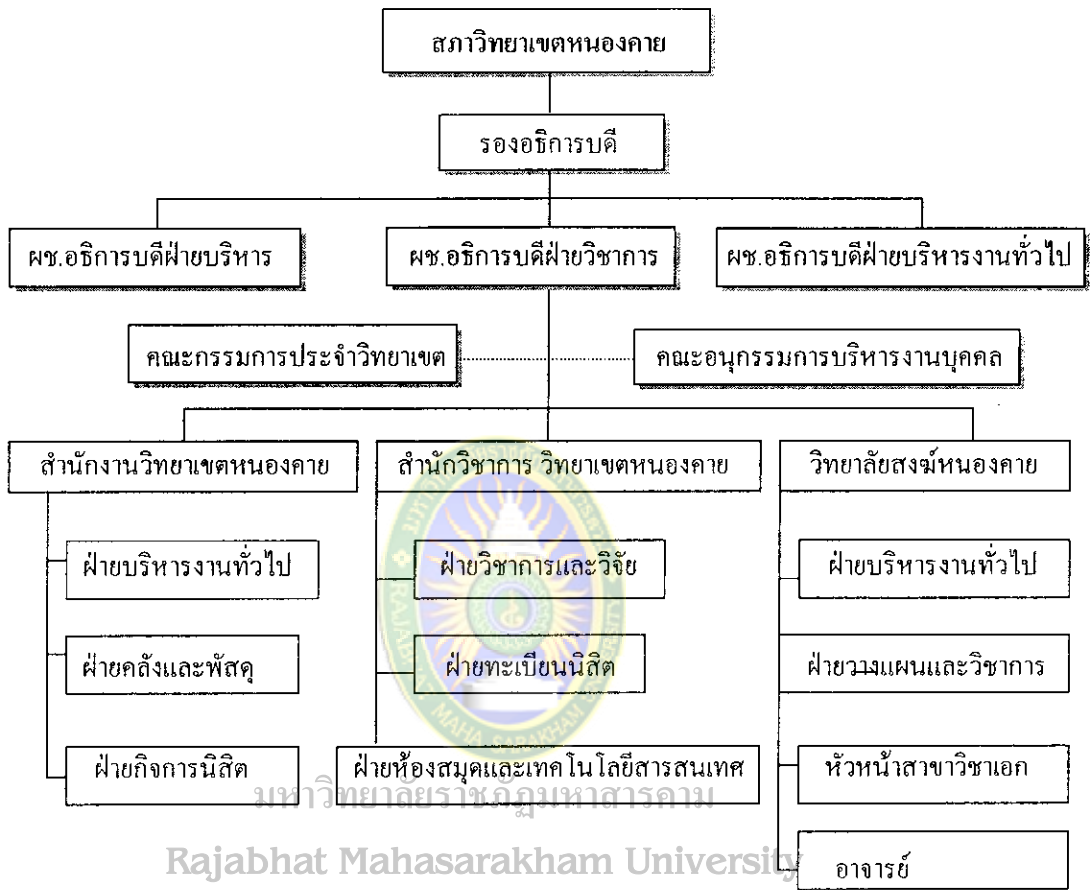
ศาสตราจารย์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยและพุทธศาสตรบัณฑิต จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีฐานะเป็นชั้นปริญญาตรี ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 140 ลงวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2527

เมื่อปี 2529 สภามหาวิทยาลัยมีมติให้เรียกชื่อเป็นทางการว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตหนองคาย”

ต่อมาทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เสนอให้รัฐสภาสมัยพลเอกเขาวงกต บงกชโยธ เป็นนายกรัฐมนตรี ตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ให้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล เป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2540 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2540 มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีชื่อตามกฎหมายว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ได้บริหารและจัดการให้เป็นไปตามระบบการแบ่งส่วนงาน 3 หน่วยงาน ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 8/2541 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2543 ความว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคายแบ่งหน่วยงานออกเป็น 3 หน่วยงาน คือ

1. สำนักงานวิทยาเขตหนองคาย
2. สำนักวิชาการวิทยาเขตหนองคาย
3. วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย. 2545 : 9)

ระบบเวลาการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้จัดระบบการศึกษา ช่วงเวลา 13.00 น. ถึงเวลา 18.20 น. ของทุกวัน หยุดเรียนในวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดราชการ สำหรับเจ้าหน้าที่ คณาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์หนองคายปฏิบัติงาน ในวันจันทร์-ศุกร์ และ วันเสาร์- อาทิตย์ ภาคสมทบและภาคประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (แผนปฏิบัติงานประจำปี 2541 : 20)

นอกจากนี้ วิทยาเขตหนองคาย ยังมีวิทยาลัยสงฆ์ที่ขึ้นตรงต่อวิทยาเขตหนองคาย อีก 1 แห่ง คือ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ซึ่งสภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ตั้งศูนย์การศึกษาที่วัด พระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ขึ้นเป็นวิทยาลัยสงฆ์ ในการควบคุมดูแลและกำกับ ของวิทยาเขตหนองคาย เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2541 จัดให้มีการศึกษา 2 สาขา คือสาขา

วิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาภาษาอังกฤษ (กองแผนงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2542 : 67)

แนวความคิดในการก่อตั้งวิทยาเขตหนองคาย

การที่พระภิกษุสามเณรจะสืบทอดและส่งเสริมพระพุทธศาสนาเผยแผ่หลักธรรม บำเพ็ญประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างกว้างขวางมีประสิทธิภาพมากขึ้นพระสงฆ์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจพระพุทธศาสนาและสังคมโลก มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการผลิตบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมได้นั้น วิทยาเขตหนองคาย ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ภิกษุสามเณร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีความรู้ ทั้งทางคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ โดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์ 15 จังหวัด มีพระราชปริชาญาณมุนี (นวล เขมจารี ป.ธ.6) ขณะดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย เป็นเจ้าอาวาสวัดศรีษะเกษ เป็นผู้ก่อตั้งโดยความเห็นชอบของเจ้าคณะจังหวัดทั้ง 15 จังหวัด มีความประสงค์ ให้พระภิกษุสามเณรในภาคอีสานตอนบนได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและเพื่อฟื้นฟูการศึกษา พระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ในภูมิภาคนี้ให้เจริญรุ่งเรืองและเพื่อแก้ปัญหาที่พระภิกษุสามเณร เข้าไปศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งหาวัดอยู่ลำบากและแออัด จึงขออนุมัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ที่วัดศรีษะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย (คณะสงฆ์จังหวัด 15 จังหวัด ศ.ป.ศ. 2512) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อยกระดับการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในส่วนภูมิภาค
2. เพื่อส่งเสริมการประพฤติก่อเกิดและการเผยแผ่อบรมในหมู่ประชาชน
3. เพื่อริเริ่มสนับสนุนกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อันจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
4. เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิชาการต่างๆ อันไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย
5. เพื่อเป็นการกระจายพระภิกษุสามเณรผู้ได้รับการศึกษา ไปช่วยส่งเสริมการพัฒนาส่วนภูมิภาคให้มีมากขึ้น

การจัดการศึกษาของวิทยาเขตหนองคายได้เจริญก้าวหน้าต่อมามีพระนิสิตเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีทั้งภาคปกติและภาคสมทบ ภาคปกติ มี 4 คณะ คือ

- คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา
- คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ (สาขาการเมืองการปกครอง)
- คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ

คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาเอกพระพุทธศาสนา
และภาคสมทบเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ วิชาเอกสังคมศึกษา หลักสูตร 4 ปี เฉพาะพระ
สังฆาธิการ หรือผู้ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนพระปริยัติธรรมมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 ปี นอกจากนี้
ยังมีประกาศนียบัตรวิชาชีพครู เปิดโอกาสให้พระนิสิตและภุชงค์ที่จบจากสาขาอื่น ที่มีใช้
สาขาครุศาสตร์ เข้าศึกษาในหลักสูตร 1 ปี เปิดเรียน วันเสาร์-อาทิตย์

สำหรับนิสิตภาคปกติและภาคสมทบในขณะที่ศึกษาอยู่ ต้องเข้าฝึกภาคปฏิบัติวิปัสสนา
กัมมัฏฐาน รวม 10 วัน ติดต่อกัน ในทุกปีการศึกษา นอกจากนี้ นิสิตที่จบหลักสูตร 4 ปี แล้ว
ต้องออกปฏิบัติศาสนกิจตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เป็นเวลา 1 ปี จึงจะได้รับประกาศนียบัตร
พระพุทธศาสตรบัณฑิตหรือหากลาศึกษาในระหว่างปฏิบัติศาสนกิจ ต้องเลื่อนการรับปริญญาบัตร
ออกไปในปีถัดไป

หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป

ในการบริหารการศึกษาทุกระบบ มีหลักการอย่างหนึ่งที่กล่าวอ้างกันอยู่เสมอ คือ
โครงสร้างขององค์การ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบหรือแผน เพื่อเชื่อมโยงตำแหน่งต่าง ๆ และ
บุคลากรกับจุดมุ่งหมายขององค์การ โครงสร้างนี้อาจถูกจัดและปรับปรุงโดยคณะกรรมการ
การศึกษา (Board of Education) โดยอาจนำเสนอโดยใช้แบบแผนภูมิก็ได้

ภิญโญ สาร (2519:120-127) กล่าวไว้ว่า องค์การบริหารส่วนมากถือว่า หลักการสำคัญ
ในการจัดองค์การที่ควรคำนึงถึง มี 8 ประการ คือ

1. สายบังคับบัญชา (Hierarchy)
2. การติดต่อสื่อสาร (Communication)
3. เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command)
4. ขอบเขตแห่งการควบคุมงาน (Span of Control)
5. การแบ่งงานและการกำหนดงานที่ต้องการความชำนาญเฉพาะ (Division of work and specialization)
6. บุคลากร แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ
 - 6.1 ฝ่ายปฏิบัติงานตามสายบังคับบัญชา (Line)
 - 6.2 ฝ่ายที่ปรึกษาในด้านวิชาการและการปกครอง (Staff)
 - 6.3 ฝ่ายบริการและให้ความช่วยเหลือทั่วไปเพื่อความสะดวกของฝ่ายอื่น (Auxiliary)
7. การประสานงาน (Co-ordination)

8. ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ซึ่งได้มาโดยหน้าที่หรือตำแหน่ง
(Responsibility and Authority)

สายบังคับบัญชาตามรูปแบบหรือโครงสร้างขององค์การแบบเป็นทางการ (Formal Organization) แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. องค์การที่มีโครงสร้างเป็นสายบังคับบัญชาสายเดียว (The line - Form of structure) รูปแบบนี้ บุคลากรแต่ละคนรายงานต่อหัวหน้าคนเดียว ทุกสายงานบุคลากรไม่มีหน้าที่ประสานงานกันเองโดยตรง

2. องค์การที่มีโครงสร้างแบ่งสายงานสัมพันธ์กันตามหน้าที่และลักษณะงาน (The functions Form of Structure) บุคลากรในองค์การต่างก็มีหัวหน้างานหลายคนและบุคลากรแบ่งงานกันรับผิดชอบเป็นเรื่อง ๆ ไป บางครั้งต้องรายงานต่อหัวหน้าหรือหน่วยงานอื่นที่สูงกว่าถึง 2 คน หรือ 2 หน่วยงาน

3. องค์การที่แบ่งสายงานเป็น 2 สาย คือ สายงานบังคับบัญชาประจำกับสายงานที่
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
ลดสั้นกันลงมา โดยมีเอกภาพในการบังคับบัญชา คือ บุคลากรแต่ละคน ให้อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าคนเดียว ส่วนสายงานที่ปรึกษา หมายถึง สายงานของผู้ชำนาญการเฉพาะซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่หัวหน้าแต่ไม่มีอำนาจบังคับบัญชา

จางงศ์ สมประสงค์ (2518 : 18) ได้ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างขององค์การว่าหมายถึงการเตรียมการเกี่ยวกับการจัดบุคลากรให้ตรงกับวัตถุประสงค์ร่วมกันของหน่วยงานและทุกคนสามารถปฏิบัติงานที่กำหนดให้ทำอย่างสัมพันธ์กับทุกกลุ่มของงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบตามสายการติดต่อสื่อข้อความและตามสายแห่งอำนาจหน้าที่อย่างเด่นชัด หลักการจัดองค์การที่สำคัญมีงานที่ต้องปฏิบัติควรเหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน สายแห่งอำนาจหน้าที่และสายแห่งความรับผิดชอบ ต้องกำหนดให้มีขอบเขตจำกัดอย่างแน่ชัด ระบุจำนวนบุคคลในการปกครองให้ชัดเจนและรัดกุม บุคคลระดับผู้ปฏิบัติงานจะต้องรู้ว่าใครเป็นหัวหน้าของตน การมอบหมายงานให้บุคคลปฏิบัติจะต้องมอบให้ทั้งอำนาจและความรับผิดชอบอย่างได้สัดส่วนกัน ต้องจัดให้มีการประสานกันภายในหน่วยงานหรือองค์การเดียวกัน

สุชาติ ประชากุล (อ้างใน คิชพงค์ วิเศษไชยศรี.2527:19) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแผนใหม่ กล่าวว่า องค์การคือหน่วยงานซึ่งมีคนเป็นจำนวนมาก ร่วมมือร่วมใจกัน ที่จะทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ชัดเจนอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีเหตุผล ทั้งมีกฎหมาย

ยอมรับให้จัดตั้งขึ้นได้ สำหรับหน้าที่ในการจัดองค์การ ได้แก่การจัดตั้งหน่วยงาน การจัดระเบียบขององค์การ การกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา การติดต่อสื่อสาร หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา การปรับปรุง และการวิเคราะห์การจัดหน่วยงาน

สำหรับองค์การนอกแบบ (Informal Organization) จะไม่ปรากฏในแผนภูมิการบริหาร แต่จะแฝงอยู่ในองค์การแบบเป็นทางการอยู่ตลอดเวลา นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 46) ให้ความเห็นว่า องค์การนอกแบบเป็นระบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งอยู่ในหน่วยงาน เมื่อเกิดความไม่พึงพอใจในการบริหาร ผู้บริหารที่ดีจะต้องยอมรับองค์การนอกแบบด้วย มิใช่จะยอมรับแต่องค์การแบบเป็นทางการอย่างเดียว เพราะคนไม่ใช่เครื่องจักร องค์การแบบนั้น บางครั้งก็ออกมาในรูปแบบสวัสดิการ สันทนาการ เช่น การจัดประชุมสังสรรค์ เป็นต้น

สรุป จากการศึกษาโครงสร้างของการจัดบริหารหน่วยงานจะพบว่า การจัดหน่วยงานหรือจัดองค์การเป็นทางการจะประกอบด้วยสายการบังคับบัญชา ให้มีเอกภาพในการบังคับบัญชา มีการกำหนดอำนาจ มอบหมายอำนาจ การกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ มีขอบเขตของการควบคุมงาน กำหนดหน่วยงานเฉพาะกิจที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญประจำ มีการจัดระบบการสื่อสาร การประสานงานและมีการเขียนแผนผังแสดงสายงานว่า เป็นสายการบังคับบัญชาสายเดียวกันหรือสองสายและจัดสายงานสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะงานและต้องคำนึงถึงองค์การนอกแบบที่เกิดขึ้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการของบุคลากรในหน่วยงาน

1. การบริหาร

มีผู้ให้ความหมาย “ การบริหาร ” ไว้แตกต่างกัน บางท่านถือว่าการบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคม บางท่านถือว่าการบริหารเป็นวิธีแก้ปัญหา (Problem-solving) อย่างหนึ่งและบางท่านถือว่าการบริหารคือการให้บริการ (Services) เพื่อให้พิจารณาความหมายของการบริหารดังกล่าวให้เห็นชัด จึงขอเสนอข้อเขียนของนักการศึกษาต่างๆไว้พอสังเขป ดังนี้

พณัส หันนาคินทร์ (2525 : 1) มีความเห็นว่า “การบริหาร หมายถึง การที่ผู้มีอำนาจใช้อำนาจ ที่มีอยู่จัดการดำเนินงานของสถาบันนั้นให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ”

ภิญโญ สาร (2525 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบริหาร หมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน”

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525 : 3) ได้ให้ความเห็นว่า การบริหารเกี่ยวกับ
หลักการ กว้างๆ 6 ประการ คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยความประสานสัมพันธ์
และมีระเบียบ ระบบ กฎเกณฑ์
4. ด้วยการใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสม
5. ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
อย่างชัดเจน
6. วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยทุกคนเรียนรู้และมีความเห็น
ตรงกัน

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า การบริหารจะเกิดขึ้นได้
ต่อเมื่อมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่
กำหนดไว้ ในการนี้จะต้องมีบุคคลที่เรียกว่า “ผู้บริหาร” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ดำเนินการให้เกิด
ความร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อระดมสรรพกำลังในอันที่จะทำให้เกิดกระบวนการที่พึงปรารถนาขึ้นมา
ได้ นอกจากนั้นยังจะต้องมีทรัพยากรที่จะทำให้เกิดการบริหารซึ่งได้แก่ คน (Man) เงิน (Money)
วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management)

2. การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลร่วมมือกันเพื่อพัฒนาสมาชิก
ของสังคมในทุกๆด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม
เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุม
สิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good. 1973:14) ได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษา
ว่า “หมายถึง การนำ การควบคุม และการจัดกระบวนการทั้งหลายในโรงเรียนเช่น การ
บริหารงานบุคลากร การวางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์
และการแนะแนว เป็นต้น”

นพพงษ์ บุญจิตราคูย์ (2525 : 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า “หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตามเป้าหมายของสังคมที่ตนเองดำเนินชีวิตอยู่

โรลด์ แคมพ์เบลล์ (Roald Campbell. 1968 : 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ (Strategy) ทางการศึกษา เพื่อให้คำว่าการศึกษามีบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง และผู้ที่จัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา คือผู้บริหารศึกษานั้นเอง”

โรเบิร์ต เอส. ฟิชท์ (Robert S. Fisk. 1957 : 221-225) ได้สรุปงานบริหารการศึกษาไว้ 4 ประเภท คือ

1. การบริหารงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. การบริหารงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขยายงานหรือปรับปรุงโอกาสทางการศึกษา หรืองานด้านวิชาการ
3. การบริหารงานบุคคลทุกชนิด นับตั้งแต่การแสวงหา บรรจุ พัฒนาและปรับปรุงครู เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนให้พ้นจากงาน หรือออกจากสถาบันการศึกษาของบุคลากรทุกประเภท
4. การบริหารธุรกิจ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณและบริการต่าง ๆ

จากความหมายของการบริหารการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาก็คือ กิจกรรมและกระบวนการต่างๆที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ จิตใจ อารมณ์ สังคม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคม โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ มาช่วยให้บรรลุตามเป้าหมายที่สังคมปรารถนาและภารกิจของการบริหารงาน

แนวความคิดในการจัดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

1. ความหมายของอุดมศึกษา

คำว่า “อุดมศึกษา” มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Tertiary Education หมายถึง การศึกษาระยะที่ 3 Post Secondary การศึกษาหลังมัธยมศึกษา และ Higher Education การอุดมศึกษา ความหมายของอุดมศึกษาอธิบายได้ 2 แนว คือ

1. ความรู้วิชาการชั้นสูง เป็นวิทยาการที่ลึกซึ้ง และกว้างขวาง ตลอดจนมุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์และการทำงานต่างๆ
2. ความรู้ในสถาบันการศึกษาซึ่งจัดให้แก่ผู้เรียนหลังจากการศึกษาระดับมัธยม (วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2530 :2)

กูด (Good. 1973: 282) กล่าวว่า อุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้ผ่านการศึกษาระดับมัธยมศึกษามาแล้ว

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2518: 1) กล่าวว่า อุดมศึกษาโดยทั่วไปถือว่ามี เป็นการศึกษา ระยะที่ 3 (Tertiary Education) เป็นระดับที่จัดหลังมัธยมศึกษา (Post Secondary Education)

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2526:240) กล่าวว่า อุดมศึกษาได้แก่การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่ เรียนอยู่ในชั้นหลังมัธยมศึกษาขึ้นไป กำลังเป็นผู้ใหญ่หรือที่ เป็นผู้ใหญ่มากแล้ว

วิชัย ต้นสิริ (2538:3) กล่าวว่า อุดมศึกษาหมายถึง การศึกษาระดับสูงโดยทั่วไป หมายถึงระดับมหาวิทยาลัยที่ให้ปริญญาตรี โท เอก และรวมถึงการศึกษาหลังมัธยมศึกษา ทุกระดับ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่การศึกษาระดับสูง ซึ่งจัดให้แก่ บุคคลที่มีประสบการณ์ มีวุฒิภาวะและผ่านการศึกษาชั้นมัธยมศึกษามาแล้ว โดยแบ่งเป็น

1. มหาวิทยาลัยที่ให้ปริญญาตรี โท เอก
2. วิทยาลัยต่างๆที่สอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและในระดับปริญญาตรี

2. จุดมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของชาติหลาย ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น จึงจะต้องมีการกำหนด ปรัชญาของอุดมศึกษาให้ชัดเจนซึ่ง วิจิตร ศรีสะอ้าน (2518 : 10-11) ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาด้าน อุดมศึกษา หรือจุดหมายของสถาบันอุดมศึกษา จะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสภาพของ สังคม สถาบันอุดมศึกษา ควรจะวางจุดมุ่งหมายที่ผสมผสานกับการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกภาพ

ความสามารถในทางปัญญาของบุคคลควบคู่ไปกับการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถในการประกอบอาชีพและทำงานในอาชีพนั้นๆ ด้วย กล่าวคือ ควรเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคนควบคู่กันไปกับการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน ซึ่งสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. บุค เบิก แสวงหา บำรุงรักษาและถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างสรรจรรยโลง ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ

2 ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคม โดยถือว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่ง วิทยาการชั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเจริญของมนุษยชาติ

3. ทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน (2521 : 15-17) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของอุดมศึกษา มี 5 ประการ คือ

1. ฝึกฝนให้คนสมบูรณ์ คือมีความรู้กว้างขวางและมีคุณธรรมอย่างเพียงพอ
2. ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและประยุกต์วิชาการนั้นเพื่อประโยชน์ แก่ตนและสังคม

3. ส่งเสริมและพัฒนาสังคมไทย โดยเป็นอุปกรณ์ให้เกิดการประเมิณผลการ พัฒนาไปด้วยสังคมเอง

4. สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพต่างๆอย่างไม่จำกัดสาขาโดยการให้ภาคทฤษฎี สอดคล้องกับภาคปฏิบัติให้มากที่สุด

5. เปิดโอกาสให้แก่มวลชนอย่างมากที่สุดและกว้างขวางที่สุด

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของอุดมศึกษา เป็นการมุ่งเน้นพัฒนาคนให้ สามารถประกอบอาชีพได้หลังจากจบการศึกษาและสนับสนุนสังคมเป็นมนุษย์ ความก้าวหน้า การ แสวงหาความคิดใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ความเป็นเลิศทางวิชาการ อันจะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของ สังคม

3. ลักษณะของอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นสถานบันการศึกษาระดับสูงที่มุ่งเน้นการสร้าง ความก้าวหน้า ทางวิชาการ เน้นการวิจัย ซึ่ง บาร์เนท (Barnet.1990 อ้างในลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. 2538-10-11) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษา มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ 11 ลักษณะ คือ

1. มีการค้นคว้าหาความรู้และข้อเท็จจริง
2. มีการวิจัย
3. มีการรวบรวมศิลปวิทยาการ

4. มีการดำเนินงานที่เป็นอิสระ
5. มีความเป็นอิสระทางวิชาการ
6. มีความเป็นกลางและเปิดโอกาสให้เป็นแหล่งแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่
7. เป็นแหล่งของความมีเหตุผล
8. เป็นที่สำหรับการพัฒนาความสามารถของนักศึกษา
9. เป็นแหล่งพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองแก่นักศึกษา
10. เป็นแหล่งสร้างคุณลักษณะของนักศึกษา
11. เป็นแหล่งชี้นำและวิพากวิจารณ์สังคม

จิตร สรีระอาน (2518 :46-48) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษามีลักษณะ 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ความเป็นอิสระในการดำเนินงาน ซึ่งต้องมีการแทรกแซงและควบคุมจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ตามที่ ตามลักษณะความจำเป็นทางวิชาการชั้นสูง โดยรัฐทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเงิน เป็นมาตรการควบคุมไปด้วย ส่วนสถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ควบคุมและดำเนินงาน

ประการที่สอง ความมีเสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งหมายถึงเสรีภาพของคณาจารย์และนักศึกษาในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการทั้งในด้านการเรียนการสอน และวิจัยค้นคว้า การเน้นเสรีภาพทางวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ก็เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์และนักศึกษาสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่พึงกระทำได้เต็มที่

4. ภารกิจของอุดมศึกษา

จาสเปอร์ (Jaspers. อ้างใน ถัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. 2538 :11) ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจ 4 ประการ คือ

1. สอน
2. วิจัย
3. ให้การศึกษาวิชาชีพชั้นสูง
4. เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม

จิตร สรีระอาน (2518 :11) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจอยู่ 4 ประการ คือ

1. การสอนวิชาการและวิชาชีพเพื่อสนองความต้องการกำลังคนของสังคม
2. การวิจัยค้นคว้า เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

3. การบริการทางวิชาการแก่สังคม

4. ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

ส่วน คณะอนุกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518 :158) กล่าวไว้ว่าภารกิจของอุดมศึกษามี 5 ประการ คือ

1. มุ่งพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ
2. ผลิตกำลังคนในวิชาชีพชั้นสูงเพื่อการพัฒนาสังคม
3. เป็นศูนย์กลางของการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น
4. รักษาและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. ช่วยพัฒนาบุคคลให้มีศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีค่าและช่วยเหลือสังคมที่เป็นสมาชิก

สรุปได้ว่า ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ก็คือ การผลิตบัณฑิตให้แก่สังคม การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. การบริหารภายในสถาบันอุดมศึกษาไทย

การบริหารงานภายในของสถาบันอุดมศึกษาไทยประกอบด้วยงานหลัก 5 งาน คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานการเงิน และงบประมาณและการบริหารกิจการนิสิต นักศึกษา (ฟ้ามู๋ เรื่องเลิศบุญ. 2539 :26)

5.1 การบริหารงานทั่วไป

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยทั่วไปแบ่งองค์การบริหารออกเป็น 5 ประเภทที่มีส่วนในการบริหารกิจการต่างๆของมหาวิทยาลัย (ทองเรียน อมรัชกุล. 2525 : 65-66) คือ

5.1.1 สภามหาวิทยาลัย (Board Of Trustees) เป็นองค์การบริหารสูงสุด คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยกับผู้บริหารและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มีจำนวนและอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

5.1.2 ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย (University Administration) ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย หมายถึง คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย อธิการบดี คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา และอื่นๆ หน้าที่ของฝ่ายบริหาร ได้แก่การสนับสนุนให้งานวิชาการของมหาวิทยาลัยดำเนินไปได้ผลดี ปกติแล้วอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาทั้งฝ่ายบริหารและวิชาการ มี

คณะทำงานเป็นรองอธิการบดีหลายฝ่าย การแบ่งสายงานโดยมากใช้แบบสายงานหลักและงานช่วย เรียกคณะกรรมการชุดนี้ว่า คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย

5.1.3 ผู้บริหารระดับกลางและสภาผู้บริหาร (Middleman Administrators And Administrative Senate) บุคคลสำคัญในกลุ่มนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสายบริหารมหาวิทยาลัย เป็นผู้บริหารระดับกลาง คือ ผู้อำนวยการต่างๆ (Directors) ทั้งนี้ ให้มีส่วนร่วมและมีสิทธิ์มีเสียงในการบริหารมหาวิทยาลัย คณะกรรมการชุดนี้มักจะไม่ว่างผู้บริหารชั้นสูงของอธิการบดี เพราะถือว่าเป็นผู้ดำเนินการไม่ใช่ผู้ควบคุมการบริหารแต่ประการใด คณะกรรมการชุดนี้ได้แก่ คณะกรรมการประจำคณะ / สถาบัน/ ศูนย์/ สำหรับบัณฑิตวิทยาลัย และอาจรวมถึง คณะกรรมการระดับภาควิชาด้วย

5.1.4 การบริหารโดยสภาคณาจารย์ (Faculty Senate) การบริหารตามแนวความคิดนี้เกิดขึ้นเพื่อให้อาจารย์ได้มีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ออกเสียงเกี่ยวกับกิจการของมหาวิทยาลัย

5.1.5 องค์การนิสิต (Student Organization) เพื่อให้ให้นิสิตเข้ามามีบทบาทและช่วยในการบริหารมหาวิทยาลัย ทั้งในรูปแบบสภาการบริหารโดยนิสิต (Student Governing Board) ซึ่งมีหน้าที่ในการประเมินผลและจัดทำข้อเสนอ ในรูปแบบต่างๆเกี่ยวกับนโยบายและระเบียบของมหาวิทยาลัย ในการนี้ สภาการบริหารของนิสิตจะแต่งตั้งผู้แทนนิสิตไปเป็นกรรมการต่างๆ ร่วมกับกรรมการของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นทางการในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ สภาการบริหารของนิสิต จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับข้อร้องทุกข์ต่างๆของนิสิตอีกด้วย

5.2 การให้บริการในสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่างๆ ซึ่งมักจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ สถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง (นฎฐร ถาโอด. 2539:3) ในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยนอกจากจะทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่นิสิต นักศึกษาแล้ว ยังได้รับผิดชอบหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักภาควิชา สำนักงานเลขานุการ คณะ สำนักวิทยบริการ งานทะเบียนและงานประมวลผล และสำนักงานบัณฑิตศึกษา ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่า บริการต่างๆ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนและ พัฒนาการของนิสิตนักศึกษาไปจนถึงจุดสูงสุดของแต่ละคน การบริการในสถาบันอุดมศึกษา พอสรุปกล่าวได้ ดังนี้

5.2.1 ความหมายของงานบริการในสถาบันอุดมศึกษา

การให้บริการในสถาบันอุดมศึกษา มีผู้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

วิลเลียมสัน (Williamson. 1961:3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “งานบริการเพื่อนิสิต นักศึกษา ระดับอุดมศึกษา หมายถึง โปรแกรมการดำเนินงานสำหรับนิสิต นักศึกษาและแนวความคิดเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษา ในโปรแกรมการดำเนินงานและเน้นการบริการโดยทั่วไปในทุกระดับวิทยาลัยในการช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาแก้ปัญหา เรื่องการเป็นคนที่มีความพัฒนาการด้านทักษะ การร่วมมือกับหมู่คณะ สามารถเรียนและอ่านได้อย่างรวดเร็ว ส่วนทางด้านแนวความคิดเกี่ยวกับการเป็นนิสิตนักศึกษา ได้แก่พัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย ศิลปกรรม การเป็นปัญญาชนและด้านสังคมและปัจจุบัน ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาความเป็นคน จึงกำหนดให้นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรจะต้องเรียนการศึกษาทั่วไปที่เป็นเนื้อหาความรู้ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติแลวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ไม่คิดแคบเฉพาะในสาขาวิชาชีพของตน มีความรับผิดชอบสร้างเสริมคุณธรรมในด้านต่างๆเพื่อเสริมให้เป็นคนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.2.2 ปรัชญาและแนวความคิดเกี่ยวกับการบริการเพื่อนิสิตในระดับอุดมศึกษา

บรูเนอร์ (Bruner. 1971 : 18-21) ได้กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาไม่เป็นการเพียงพอ และการปรับปรุงสถาบันการศึกษาก็ยังไม่เพียงพอ สิ่งที่สำคัญคือ การสร้างความสามารถด้านหนึ่งของคนเกี่ยวกับวัฒนธรรม สังคม เทคโนโลยีและไม่เพียงแต่ให้ความรู้เท่านั้น แต่ต้องทำให้เขารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความเป็นเจ้าของในสิ่งนั้นด้วย

การปรับปรุงที่สำคัญในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งหมดของนิสิตนักศึกษา ในหลายปีที่ผ่านมา โปรแกรมบริการเพื่อนิสิตนักศึกษาได้มีบทบาทมากขึ้นในต่างประเทศ ช่วยนิสิตนักศึกษาเป็นจำนวนมากขึ้นในต่างประเทศ ช่วยนิสิตนักศึกษาเป็นจำนวนมากในการเรียนหนังสือ แต่บ่อยครั้งที่นิสิต นักศึกษาและคณาจารย์ คิดว่า การศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจะเน้นเฉพาะการสอนและการวิจัย การศึกษานอกห้องเรียน จะเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นศักยภาพทั้งหมดของนิสิตนักศึกษาจะไม่ได้รับการพัฒนา จนกว่าความคิดเรื่องการพัฒนาด้านอารมณ์และร่างกายของนิสิตนักศึกษาจะได้รับความสนใจมากเช่นเดียวกับความรู้

5.2.3 วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการจัดบริการเพื่อนิสิต

การจัดการบริการเพื่อนิสิต นักศึกษา มีวัตถุประสงค์ พอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อช่วยจัดบรรยากาศที่พักอาศัยและมหาวิทยาลัยโดยรอบด้าน เพื่อดึงดูดให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในขณะที่ได้จัดแรงกระตุ้นทางสติปัญญาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
 2. เพื่อจัดบริการต่างๆอันจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง และเสริมสร้างให้นิสิต นักศึกษาเข้าใจจุดประสงค์ของตนเองที่เข้ามาศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาให้มากขึ้น
 3. จัดให้นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนประชาธิปไตย รู้จักสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบและการเรียนรู้การทำงานร่วมกันกับคนอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
 4. พยายามจัดบริการช่วยเหลือให้นิสิตนักศึกษาที่มีคุณค่า ควรช่วยเหลือจนจบการศึกษา
 5. เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ได้มีโอกาสติดต่อใกล้ชิดคนนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริงและปัญหาชีวิตบ้าง
 6. เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาแต่ละคนพัฒนาความรับผิดชอบวินัยของแต่ละคน
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**
Rajabhat Mahasarakham University
7. เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศของการบำรุงขวัญอย่างสูง
 8. ประชาสัมพันธ์ให้บัณฑิต อาจารย์ ศิษย์เก่าและประชาชนให้ทราบความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย

อาร์บัคเคิล (Arbuckle. 1993 : 13) ได้แสดงถึงวัตถุประสงค์พื้นฐานของการจัดบริการเพื่อนิสิตนักศึกษาในกลุ่มผู้ทำงานในการจัดประชุมโดย The American Council on Education ในเรื่องแนวความคิดของบุคลากรนิสิตนักศึกษา เพื่อ

1. นิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จในการจัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยของเขา
2. นิสิตนักศึกษาประสบผลสำเร็จในการเรียน
3. นิสิตนักศึกษามีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถาบัน
4. นิสิตนักศึกษาเรียนรู้การใช้ความสามารถทางร่างกายอย่างสมดุล
5. นิสิตนักศึกษามีความก้าวหน้าในการเข้าใจตนเอง
6. นิสิตนักศึกษาเข้าใจเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์
7. นิสิตนักศึกษาพัฒนาความสนใจต่างๆที่มีคุณค่าต่อชีวิต
8. นิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จในการเข้าใจและควบคุมการใช้เงิน
9. นิสิตนักศึกษามีความก้าวหน้าในจุดหมายของวิชาชีพ

10. นิสิตนักศึกษา มีการพัฒนาด้านจริยธรรมและความเข้าใจในเรื่อง
ของชีวิต

12. นิสิตนักศึกษา เรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่น

13. นิสิตนักศึกษา มีความก้าวหน้าและสามารถปรับตัวในปัญหาเรื่องเพศ

14. นิสิตนักศึกษา มีความพอใจและร่วมมือในกิจกรรมของสถาบัน

สรุปได้ว่า การบริการเพื่อนิสิตนักศึกษา เป็นการจัดการบริการเพื่อช่วยพัฒนา
ให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านสังคม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม
สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารสำนักงาน วิทยาเขตหนองคาย

ในการบริหารงานของวิทยาเขตหนองคายได้แบ่งส่วนงานออกเป็น 3 ส่วน ใหญ่ๆ ดังนี้
รายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1. สำนักงานวิทยาเขตหนองคาย

Rajabhat Mahasarakham University

สำนักงานวิทยาเขตหนองคาย แบ่งส่วนงานเป็น ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีภารกิจ
หน้าที่ดังนี้ ปฏิบัติงานด้านธุรการ งานนโยบาย การบริหารงานบุคคล งานอาคารสถานที่ และ
งานอื่นๆ ของวิทยาเขตตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งประสานงานระหว่างหน่วยงานของวิทยา
เขตให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตามภารกิจ ฝ่ายคลังและพัสดุ มีหน้าที่ในการจัดซื้อจัด
ทรัพย์สินของวิทยาเขต การจ่ายเงินเดือนเก็บหลักฐาน การจัดซื้อ จัดจ้างตามระเบียบว่าด้วยพัสดุ
และภารกิจอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ฝ่ายกิจการนิสิต มีหน้าที่ส่งเสริมกิจการนิสิต การปฏิบัติ
ศาสนกิจ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน การบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ชมรม
ศิษย์เก่าและสวัสดิการ งานควบคุมระเบียบวินัย อื่นๆ ของนิสิต

2. สำนักวิชาการวิทยาเขตหนองคาย

สำนักวิชาการแบ่งส่วนงานออกเป็นงานบริหารวิชาการ การวิจัย การควบคุม
คุณภาพการศึกษา งานบริการแก่สังคม งานบริการคอมพิวเตอร์ สนับสนุนโครงการต่างๆ
ให้บริการวิชาการ การฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้และการให้ประสบการณ์ทางวิชาการ เผยแพร่
ความรู้ไปสู่ชุมชนในชนบทเพื่อสร้างความร่วมมือและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
พัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนการสอน ให้ก้าวหน้าทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของ
สังคม รวมทั้งการดำเนินการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตลอดจนงานอื่นๆ ที่

สำนักงานส่งเสริมวิชาการได้รับมอบหมาย งานห้องสมุด ให้บริการสืบค้นหนังสือ ตำราและเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต งานทะเบียนและวัดประเมินผลการศึกษาของนิสิต

3. วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย

แบ่งส่วนงานออกเป็นงานบริหารทั่วไปของวิทยาลัยสงฆ์ มีภารกิจและหน้าที่ คือ ปฏิบัติงานด้านธุรการ การเงิน พัสดุ งานนโยบายและแผนงานการจัดการศึกษาและงานบริหารงานบุคคลของวิทยาลัยสงฆ์ รวมทั้งการประสานงานอื่นๆ ที่วิทยาลัยสงฆ์หนองคายได้รับมอบหมาย การจัดการศึกษาของวิทยาลัยสงฆ์หนองคาย ให้ดำเนินการจัดการศึกษาการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาต่างๆ ตามที่ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทั้ง 3 สำนักงานมีภารกิจรับผิดชอบในการบริหารงานเกี่ยวกับการศึกษาที่ถือว่าเป็นหลักสำคัญของสถาบันในด้านต่างๆ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านอาคารสถานที่
3. ด้านบุคลากร
4. ด้านทะเบียนและวัดผล
5. ด้านกิจการนิสิต

1. งานบริหารด้านวิชาการ

1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการทั่วไป

งานวิชาการที่สำคัญที่สุดของการบริหารการศึกษาของทุกสถาบันไม่ว่าจะเป็นการศึกษาของสถาบันของสงฆ์หรือสถาบันในทางโลก คือ การให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษา กิจกรรมใดๆอันเกี่ยวกับการดำเนินการ และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากขึ้น นับว่าเป็นงานวิชาการทั้งสิ้น

เอกวิทย์ ฌ ถलग (2516 :113) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า “งานบริหารวิชาการ หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครูประจำการ การเผยแพร่วิชาการ การวัดผลการศึกษา การวิจัยค้นคว้า การประเมินผลมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงโรงเรียน ตลอดจนตรวจเยี่ยมและนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียน”

พนัส หันนาคินทร์ (2525 : 49) ได้กล่าวถึงหน้าที่ผู้บริหารเกี่ยวกับงานด้านวิชาการว่า “มีหน้าที่เกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ การหาครูมาทำการสอน การจัดแบ่งหน้าที่ การจัดปฐมนิเทศครูใหม่ การสร้างน้ำใจในการทำงานให้คณะครู การนิเทศการสอน เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตรและการทำประมวลการสอน การจัดตารางสอน การเลือกแบบเรียน การจัดห้องสมุด การวัดผลและประเมินผล”

ภิญโญ สาธร (2525 : 252-293) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการไว้ว่า “การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาทุกระดับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของทุกสถาบันการศึกษา ในการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียน ควรจะได้กระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปให้กับครูทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้คนให้ทำงาน โดยไม่ต้องใช้วิธีบังคับแต่อยู่ที่เทคนิคในการกระตุ้นเตือน ให้ผู้ร่วมงานมีความขยันขันแข็งเต็มใจทำงานด้วยความอดทน แต่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพึงระลึกเสมอว่า ตนเองนั้นไม่ใช่ครูของครูในด้านวิชาการต่างๆทุกสาขาวิชา การบริหารงานในด้านนี้ จึงอาศัยเทคนิคในการใช้คนมากกว่าการสอนคนอื่นว่า เขาควรทำอย่างไร เรื่องของครูจะทำอย่างไรนั้น เป็นหน้าที่ของครู ไม่ใช่หน้าที่ของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนเพียงแต่ดูแลให้ครูทำงานให้ดีที่สุด และใช้ความสามารถของพวกเขาย่างเต็มที่เท่านั้น”

สรุปจากความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของนักการศึกษาต่างๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ขอบเขตของการบริหารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการนำไปใช้ เอกสารวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การใช้แบบเรียน การอำนวยความสะดวกเรื่องอาคารสถานที่ ห้องสมุด การประเมินผล การสอน ตลอดจนการมอบหมายงานให้ครูปฏิบัติตรงตามความสามารถของครู และการให้อิสระเชิงวิชาการแก่ครู ซึ่งผู้บริหารเองจำเป็นที่จะต้องประสานงานและเป็นผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาอีกด้วย

1.2 การจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ระดับปริญญาตรี ใช้หลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันหลัก เหมือนกันกับวิทยาเขตทุกแห่ง และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยได้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทิศทางการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ สำหรับหลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาปัจจุบัน วิทยาเขตหนองคายได้เปิดสอน 4 คณะคือ

1. คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา
2. คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ (สาขา การเมือง การปกครอง)
3. คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอก ภาษาอังกฤษ
4. คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาเอกพระพุทธศาสนา

สถิติในการเข้าศึกษาต่อของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ถึงปี พ.ศ. 2545 รวมนิสิตทุกคณะจำนวน 709 รูป

2. งานด้านอาคารสถานที่

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับอาคารสถานที่ทั่วไป

ผู้บริหารส่วนมากมักจะมองข้ามความสำคัญของอาคารสถานที่ การก่อสร้างอาคารเรียนส่วนใหญ่ของสถาบันการศึกษาจะสร้างตามแบบของทางราชการ ไม่ได้คิดว่าสถานที่และบริเวณนั้นจะเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่ และเมื่ออาคารสถานที่ที่มอบให้เป็นหน้าที่ของภาครองหรือผู้ดูแลและอาคารสถานที่ไปเป็นผู้รับผิดชอบ ความสำคัญของการบริหารอาคารสถานที่ตลอดจนบริเวณและสิ่งแวดล้อม สุริยันต์ นนทศักดิ์ (ม.ป.ปท. :1-7) ได้กล่าวถึงขอบข่ายความรับผิดชอบของผู้บริหารสถาบันการศึกษาไว้ ดังนี้

1. กำหนดข้อระบุมความต้องการเกี่ยวกับบริเวณที่ก่อสร้างลักษณะอาคารเรียน อาคารประกอบ ลักษณะห้องเรียนและห้องกิจกรรมต่างๆแล้ว ประสานงานกับหน่วยงานเจ้าสังกัด
2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เช่น ปัญหาถนนสถาบันศึกษา ทางระบายน้ำ ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

3. การปรับปรุงต่อเติม ตกแต่งให้ตรงกับการใช้งาน
4. พัฒนาวิธีการบริหารงานด้านที่ดิน อาคารเรียน ครุภัณฑ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประโยชน์สูงสุด

ส่วนงานด้านบริการนั้น แบ่งเป็นการบริหารอำนวยความสะดวกภายในแก่คณะครู-อาจารย์และบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในโรงเรียนและบริการแก่ประชาชนภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สรุปได้ว่า งานอาคารสถานที่ เป็นงานที่รับผิดชอบควบคุมดูแล ตกแต่งซ่อมบำรุงอาคารสถานที่ สนาม ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ตลอดจนสุขภัณฑ์ต่างๆให้อยู่ในสภาพ

เรียบร้อยใช้การได้ดี มีความสะอาด ร่วมเย็น ควบคุมจัดเวรยามดูแลอาคาร สถานที่ให้ปลอดภัย จากโจรภัย อัคคีภัยและภัยอื่นๆ ควบคุมดูแลและให้บริการเกี่ยวกับการใช้อาคาร

2.2 อาคารสถานที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ปัจจุบันใช้อาคาร ที่ก่อสร้างในที่ดินของวัดศรีสะเกษ อำเภอ เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีพื้นที่ใช้สอย 1,600 ตารางเมตร มาตั้งอยู่ตั้งแต่จัดตั้งวิทยาเขต เมื่อ พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา เดิมเป็นอาคารวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารที่ชำรุด ให้สามารถใช้งานได้โดยมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากเป็นอาคารที่ใช้ในการจัดการศึกษาร่วมกันทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา จึงจำกัดด้วยสถานที่ ทำให้ขาดแคลนอาคารสำหรับผู้ปฏิบัติด้านการบริหารการศึกษาเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการจัดการศึกษา เป็นระยะอันยาวนาน และไม่สามารถสร้างอาคารในวัดศรีสะเกษได้อีก ประกอบกับมหาวิทยาลัยมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล การบริหารจัดการเข้าชื้อกับวัด จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดหาที่แห่งใหม่ให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนองงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3. งานบริหารงานบุคคล

Rajabhat Mahasarakham University

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะบุคคลเป็นชุมกำลังอันยิ่งใหญ่และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ที่มีลักษณะสลับซับซ้อนสักเพียงใดก็ตาม บุคคลยังมีความสำคัญเป็นหนึ่งในหัวใจ และเป็นรากแก้วของการบริหาร แม้ว่าองค์กรหรือหน่วยงานใดจะกำหนดนโยบายตั้งเป้าหมาย วางแผนไว้เป็นอย่างดี แต่หากบุคลากรในหน่วยงานนั้นไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ตั้งใจทำงาน คือ ทำงานไม่ดี งานนั้นก็จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น การจัดหาตัวบุคคลและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจึงเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการจัดหาตัวบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในกระบวนการบริหาร หน่วยงานต้องได้บุคคลที่เหมาะสมกับงาน จึงจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ จึงน่าจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานจากนักการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

เมธี ปิณฑานนท์ (2523 : 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า “บุคลากร เป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญที่สุดในการบริหาร เพราะเป็นส่วนประกอบที่เป็นมนุษย์และไม่มีงานใดที่ยากลำบากและไม่แน่นอนเท่ากับการทำงานร่วมกับมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความต้องการไม่เท่ากัน”

อมร รักษาสัตย์ (2514 :15) ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารงานบุคคล หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ในองค์การ นับตั้งแต่การสรรหา การรับสมัคร การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอน การย้าย การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดี ความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การจัดชั้นและตำแหน่งหน้าที่และระดับ ความรับผิดชอบของงาน การกำหนดอัตราเงินเดือน ค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินงานทางวินัย การให้พ้นจากตำแหน่ง การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนให้สินน้ำใจ การให้รางวัล บำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงาน

เดล บีช (Dale Beach, 1964 :166-184) ได้ทำการวิเคราะห์งานด้านบริหารงานบุคคลเป็นหลักในการวิเคราะห์ว่า หน่วยงานต่างๆจะต้องปฏิบัติเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานเกิดผลดีที่สุด ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน แม้จะจัดหลักสูตรไว้อย่างดีมีทุกสิ่งพร้อมมูลเพียงใด แต่ได้บุคลากรไม่มีคุณภาพเข้าทำงาน ก็คงหวังผลได้น้อยที่สุด ผลของการวิเคราะห์ของ บีช งานสิ่งแรกที่จะต้องทำคือ การสรรหา การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานให้เหมาะสมกับปริมาณ และคุณภาพของงาน เมื่อได้คนแล้ว ขั้นตอนต่อไปควรได้มีการปฐมนิเทศให้เขามีความรู้ ความเข้าใจ ในหน่วยงานที่เขาจะร่วมทำงานนั้น อย่างถ่องแท้เสียก่อน นอกจากปฐมนิเทศแล้วอาจจะต้องมีการจัดอบรมทั้งภายในและส่งไปฝึกอบรมภายนอกหน่วยงาน ให้เขามีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นทันต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรให้หน่วยงาน งานสำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารงานบุคคล คือ การให้คำแนะนำให้ทราบถึงระเบียบแบบแผนที่ต้องปฏิบัติ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้คนในหน่วยงานทำงานด้วยความสุข

สรุปจากการศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคล ตามแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าวดูจะเห็นว่า การบริหารงานบุคคลจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคล การวางแผนกำลังคน การสรรหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงาน การธำรงรักษาบุคลากรด้วยวิธีการบำรุงขวัญ ให้เกิดความพึงพอใจ การพัฒนาให้บุคลากรเจริญก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ การประเมินการปฏิบัติงาน การควบคุม และการให้พ้นจากสภาพการปฏิบัติงานโดยวิธีต่างๆ เช่น โอน โยกย้าย ให้ออก ไล่ออก และเกษียณ อายุ เป็นต้น

3.2 การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

การบริหารงานบุคคลของวิทยาเขตหนองคายนั้น จะต้องปฏิบัติให้เป็นที่ปฏิบัติตามข้อบังคับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2540 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 ในกฎ

ข้อบังคับดังกล่าวกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยขึ้น ประกอบด้วย อธิการบดีเป็นประธาน กรรมการประกอบด้วย กรรมการที่มาจากสภาวิชาการ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้ง จำนวน 2 รูป / คน กรรมการผู้แทนคณาจารย์ประจำ จำนวน 2 รูป/คน กรรมการดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้ง จำนวน 3 รูป/คน กรรมการที่มาจากผู้แทนเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติการวิชาชีพ และบริหารทั่วไป ในตำแหน่ง ผู้อำนวยการ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยได้แต่งตั้ง จำนวน 30 รูป/คน คณะกรรมการบริหารงานเหล่านี้ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดระบบมาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย
2. รับรองคุณสมบัติของผู้ได้รับปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการบรรจุ แต่งตั้งและการกำหนดอัตราเงินเดือนที่ได้รับ
3. ตีความและวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล

4. หน้าที่ของคณบดี

5. รายงานผลการดำเนินงานต่อสภามหาวิทยาลัย เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบการบริหารงานบุคคล

6. เสนอแนะให้คำปรึกษาแก่สภามหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับทางการบริหารงานบุคคล การจัดระบบองค์กรและวิธีปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย
7. แต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ หรือบุคคลเพื่อทำการใดๆอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
8. ดำเนินเรื่องอื่นๆที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า เป็นการแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคล เพื่อประโยชน์ของการบริหารงานบุคคล เพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัย
9. ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจากสภามหาวิทยาลัย (กองกลาง สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2541 : 1-4)

4. งานบริหารด้านทะเบียนและวัดผล

งานทะเบียนและวัดผล เป็นหน่วยงานภายในสังกัดสำนักวิชาการวิทยาเขตหนองคาย มีภาระงาน ดังนี้

1. งานรับนักศึกษา

- 1.1 งานวางแผนรับพระภิกษุและสามเณรและกฤหัสถ์ เข้าศึกษาแต่ละปี

1.2 รับสมัครพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์และการตรวจสอบคุณสมบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัย

1.3 จัดให้มีคณะกรรมการสอบคัดเลือกพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์เข้าศึกษาแต่ละปีการศึกษา

1.4 ดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารนิสิตชาวต่างประเทศ

2. งานทะเบียน/ประวัติ

2.1 จัดทำทะเบียนประวัตินิสิต และบัตรประจำตัวนิสิต

2.2 งานรับขึ้นทะเบียนเป็นนิสิต

2.3 งานรับลงทะเบียนวิชาเรียนและรายงานผลการลงทะเบียนวิชาเรียน

2.4 ดำเนินการลา ลาออก ข้ายโอน เปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุลของนิสิต

2.5 การจัดทำทะเบียนบัณฑิต และการติดตามบัณฑิต

2.6 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพิธี ประสาทปริญญาบัตร

2.7 การจัดทำโปรแกรมทะเบียนและวัดผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์

3. งานวัดผล/ประเมินผล

3.1 ดำเนินการวัดผล ประเมินผลและการแจ้งผลการศึกษา

3.2 ตรวจสอบผลการเรียนและประมวลผลการเรียน

3.3 ดำเนินการนิสิตที่มีคะแนนสะสมไม่ถึงเกณฑ์ตามระเบียบของ

มหาวิทยาลัย

3.4 ออกใบรับรองผลการเรียนและหนังสือรับรองการสำเร็จการศึกษา

3.5 ดำเนินการเกี่ยวกับผลการเรียน เกียรตินิยมของนิสิต

3.6 งานอื่นที่เกี่ยวข้องและได้รับมอบหมาย

5. การบริหารด้านกิจการนิสิต

งานบริหารการศึกษาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการบริหารกิจการนิสิต นักศึกษา สถานศึกษา บุคลากรที่สำคัญยิ่งคือผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ และกล้ากระทำในทางที่ดี เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ในสังคมถ้ามีคนดีอย่างเดียว คงไม่สามารถทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้ หากจะต้องมีพลเมืองดีที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก เพื่อสร้างสรรค์สังคมนั้นให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้สถานศึกษาจะต้องตระหนักหรือถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในการบริหาร การศึกษา จึงจำเป็นที่จะต้องหาทางส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี

การบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาที่จะมีประสิทธิภาพ ย่อมจะส่งผลให้นิสิตนักศึกษา ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจในการแก้ปัญหาเสริมสร้างชีวิตและสังคม สามารถดำรงชีพร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ในด้านบริหารกิจการนิสิตนักศึกษามีผู้ให้ความสนใจไว้ดังนี้

1. ความหมายของการบริหารกิจการนิสิต นักศึกษา

กัญชดี มักริมล (2527 : 26) ได้ให้ปรัชญาเกี่ยวกับการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษาไว้ว่า “จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลตลอดจนยอมรับในคุณค่าของนักศึกษาทุกคนและเอาใจใส่พวกเขาเป็นอย่างดีในทุกๆด้าน คือ ความสนใจ ความต้องการและความถนัด พยายามจัดโครงการต่างๆ เพื่อสิ่งเหล่านี้”

บุรุษชัย จงกลณี (2525 : 15) ได้กล่าวว่า “การบริหารกิจการนักศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้งานกิจการนักเรียนนักศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตามที่สถานบันได้ตั้งไว้ โดยจัดให้กับนักเรียนนักศึกษาทุกคน ต้องพัฒนาในทุกๆด้าน ในลักษณะที่ต่อเนื่องกันไป ตลอดจนยอมรับในความต้องการ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน นักศึกษา โดยถือว่า ชีวิตของทุกคนมีคุณค่า”

Rajabhat Mahasarakham University

Paul (อ้างใน สงวน นิธกร. 2540 : 16) ได้ให้ความหมายกิจการนิสิตนักศึกษาสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. **กิจการนิสิตนักศึกษา** หมายถึง การสอนนิสิตนักศึกษาในด้านการพัฒนา เจตคติ ค่านิยมและความชอบพอรักใคร่ วุฒิภาวะและการฝึกฝนความเป็นผู้นำ ซึ่งการให้ความรู้ดังกล่าวมิได้คิดหน่วยคิดให้เหมือนวิชาทั่วไป ยิ่งไปกว่านั้น กิจการนิสิต นักศึกษา ยังเป็นการสอนให้ผู้บริหารและคณาจารย์ให้ทราบถึงความต้องการและสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษา รวมทั้งหน้าที่ให้การศึกษาดูแลสภาพแวดล้อม ในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาและมีปฏิสัมพันธ์กับโครงการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
2. **กิจการนิสิต นักศึกษา** หมายถึง การจัดบริการในด้านต่างๆ ให้แก่นิสิตนักศึกษา เกิดความสนุกสนาน การผ่อนคลายความตึงเครียด ปัญหาที่นิสิต นักศึกษามีอยู่ และเป็นงานที่ประสานกิจกรรมทุกประเภทที่ไม่ใช่เป็นงานทางวิชาการ
3. **กิจการนิสิต นักศึกษา** เรื่องของหน้าที่วิจัยเกี่ยวกับนิสิต นักศึกษาในแง่ของการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงความต้องการ ปัญหาของนิสิต นักศึกษา การประเมินผลโครงการบริการนิสิต นักศึกษา การหาวิธีการลดความต้องการและปัญหาในด้านต่างๆของนิสิต

นักศึกษาให้ลดน้อยถอยลงไป งานของฝ่ายกิจการนิสิต นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ระดับอุดมศึกษา ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อบริการแก่นิสิต นักศึกษา

ตำนาน ขจรศิลป์ (2525 : 6) กล่าวว่า “ในแง่ของการดำเนินงาน งานฝ่ายกิจการนักศึกษาคือ กระบวนการทางการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่นิสิต นักศึกษาและช่วยพัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งด้านวิชาชีพชั้นสูง สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ”

กล่าวโดยสรุป งานบริหารกิจการนิสิต นักศึกษาเป็นการจัดดำเนินงานกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนิสิต นักศึกษาที่สถานศึกษาจัดให้มีขึ้น โดยเป็นกิจกรรมนอกการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นิสิต นักศึกษามีความสมบูรณ์พร้อมทั้งสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความคิดไตร่ตรอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ และรู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

2. ความมุ่งหมายของงานกิจการนิสิต นักศึกษา

งานกิจการนิสิต นักศึกษานั้นเป็นงานมุ่งไปที่ตัวนักศึกษาโดยตรง จะเน้นให้นิสิตนักศึกษา เป็นบุคคลที่มีความพร้อมไปทุกๆด้าน สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ ได้มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของงานกิจการนิสิต นักศึกษาไว้ดังนี้

สมเดช มุ่งเมือง (2532 : 28) ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของกิจการนิสิต นักศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้มีความสุขภาพแข็งแรง มีอารมณ์มั่นคง มีทักษะทางสังคมที่ดี มีสติปัญญาและมีความคิดที่ก้าวหน้าสร้างสรรค์ มีความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง
2. เพื่อพัฒนาให้นิสิต นักศึกษามีบุคลิกภาพที่ดี มีความเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและ จริยธรรม ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. เพื่อช่วยเหลือให้นิสิต นักศึกษา ให้มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน โดยจัดให้มีบริการต่างๆที่จะช่วยและอำนวยความสะดวกแก่นิสิต นักศึกษา

4. เพื่อส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษาจัดกิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรมตาม ความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน ให้นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนการทำงาน ร่วมกัน

5. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีความรักและเชิดชูเกียรติแห่งสถาบันร่วมกัน พัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นชุมชนทางวิชาการที่มีคุณภาพและเป็นที่พักทางปัญญาของสังคม

จรัส นองมาก (2527 : 557) ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายกิจการนิสิต นักศึกษา ไว้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษา มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไป ตามแนวทางที่พึงปรารถนา

2. ช่วยให้นิสิต นักศึกษา ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางและดีที่สุดใน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นการปรับตัวของนิสิต นักศึกษา เพื่อดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข

3. เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษามีเวลาทำกิจกรรมได้มากขึ้นและ สามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตนเองถนัดได้

4. เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและ ตนเอง

5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างคณาจารย์และนิสิต นักศึกษา

เสริมวิทย์ สุขเมธี (2531 : 6) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า กิจการนิสิต นักศึกษา มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาให้นิสิต นักศึกษามีความเจริญงอกงามทุกด้าน สถานศึกษาจึงควรให้ ความช่วยเหลือทุกวิถีทางที่จะให้เขาบรรลุเป้าหมายตามโอกาสที่นิสิต นักศึกษาควรจะได้รับ จึงมี การกำหนดให้จัดงานด้านกิจการนิสิต นักศึกษา อย่างจริงจังและถือเป็นงานที่ควบคู่กันไปกับการ จัดการศึกษา โดยกำหนดความมุ่งหมายไว้ 3 ประการ คือ

1. มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิต นักศึกษา
2. มุ่งช่วยแก้ปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นิสิต นักศึกษา
3. มุ่งช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่นิสิตนักศึกษานักศึกษา

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528 : 132) กล่าวว่า ผู้มีบทบาทสำคัญ เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษา ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักศึกษาว่า

1. เพื่อพัฒนาให้นิสิต นักศึกษามีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ และความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. เพื่อฝึกให้นิสิต นักศึกษามีความรับผิดชอบสามารถปกครองตนเองได้
3. เพื่อฝึกความคิดและการตัดสินใจของนิสิต นักศึกษา
4. เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนิสิตนักศึกษา
5. เพื่อให้นิสิต นักศึกษาเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อให้นิสิต นักศึกษามีทักษะในทางสังคม รู้จักเสียสละและทำงานให้ชุมชน
7. เพื่อให้นิสิต นักศึกษา พัฒนาลักษณะนิสัย ความกตัญญูและความคิดที่ดี
8. เพื่อให้นิสิต นักศึกษามีความสามัคคี

กล่าวโดยสรุป งานกิจการนิสิต นักศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญ คือ เป็นหน่วยงานอุดมศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุน ให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตนิสิต นักศึกษาให้เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม มีความรู้ มีความสามารถ ช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีคุณค่า

3. การบริหารงานกิจการนิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การบริหารงานกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิตเป็นผู้ควบคุมดูแล ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมนิสิต และบริหารงานกิจการนิสิต ผ่านกองกิจการนิสิต และงานปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต (กองกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2541 : 1) ส่วนการบริหารงานกิจการนิสิต ใช้ระเบียบปฏิบัติเช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำหรับในด้านการบริหารองค์กรนิสิต การดำเนินงานของคณะกรรมการนิสิต ยุคแรกๆ ไม่มีกฎเกณฑ์อะไรมารองรับ จนถึง พ.ศ. 2518 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ออกระเบียบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยคณะกรรมการนิสิต พ.ศ. 2518 มาบังคับใช้กับการบริหารองค์กรนิสิต โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการนิสิตดำเนินการในฐานะตัวแทนของนิสิต และต่อมา พ.ศ. 2525 ระเบียบดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการนิสิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2533 : 498)

พ.ศ. 2538 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ออกข้อบังคับว่าด้วยคณะกรรมการนิสิต มาบังคับใช้แทน ระเบียบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยคณะกรรมการนิสิต พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2525 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2540 : 136) ข้อบังคับฉบับดังกล่าวยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ความสำคัญของข้อบังคับฉบับนี้ กำหนดให้องค์กรนิสิตมีสภาพบริหาร ของ นิสิตที่เรียกว่า “สถานินิสิต” เป็นองค์กรบริหารสูงสุดของนิสิต ดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นิสิต นักเรียน
2. เพื่อให้นิสิตรับผิดชอบต่อสถาบัน
3. เพื่อติดต่อประสานงานกับนิสิต นักเรียนและเจ้าหน้าที่ ครู-อาจารย์
4. เพื่อกำกับดูแลงานของคณะกรรมการนิสิต ให้เป็นไปตามนโยบาย

4. ภารกิจของนิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต หนองคาย

นิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากการเรียน การสอนในชั้นเรียนแล้ว ยังมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆหลายด้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกฝน และหาประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันของนิสิตและเป็นการช่วยเหลือสังคม ซึ่งพอสรุป ภารกิจของนิสิต นักศึกษาของวิทยาเขตหนองคายได้ดังนี้

1. กิจกรรมภายในสถาบัน ประกอบด้วย

1.1 จัดให้มีชมรมต่างๆเพื่อพัฒนาด้านวิชาการ เช่น

- 1.1.1 ชมรมภาษาอังกฤษ
- 1.1.2 ชมรมวาดศิลป์
- 1.1.3 ชมรมศาสนศิลป์

1.2 จัดให้มีบริการและสวัสดิการต่างๆ เช่น

- 1.2.1 งานแนะแนวในด้านการศึกษา
- 1.2.2 งานบริการด้านวิชาการพระพุทธศาสนา
- 1.2.3 งานสวัสดิการด้านรักษาพยาบาล
- 1.2.4 งานด้านการปกครอง
- 1.2.5 งานด้านการฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน
- 1.2.6 งานบจัดหากองทุนเพื่อการศึกษา
- 1.2.7 งานอื่นๆที่วิทยาเขตได้กำหนดให้ทำ

2. กิจกรรมภายนอก ประกอบด้วย

- 2.1 การปฏิบัติศาสนกิจของพระบิณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการส่งพระบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีไปช่วยปฏิบัติศาสนกิจในที่ต่างๆ เพื่อเป็นการช่วยสนองงาน พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น การสอนพระปริยัติธรรม ทั้งฝ่ายนักธรรม บาลี และฝ่ายสามัญศึกษา การจัดตั้งและการดำเนินการให้มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การสอนศีลธรรม จริยธรรมตามโรงเรียนต่างๆ การออกจาริกแสดงธรรมการจัดกิจกรรมเผยแพร่ต่างๆ การจัดบัณฑิตอาสาพัฒนาชนบท (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540 :106-107)

2.2 การจัดโครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อน

โครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อน หรือที่เรียกกันว่า โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน ซึ่งเป็นงานที่นิสิตดำเนินการจัดขึ้นในช่วงปิดภาคเรียนในช่วงฤดูร้อน โดยการจัดโครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อนในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้นักเรียนได้เรียนรู้สังฆธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และส่งเสริมการประกอบสัมมาอาชีพร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฟื้นฟูและส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

2.3 การอบรมศีลธรรมและจริยธรรมตามสถานศึกษา และการสอน

นักเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในมหาวิทยาลัยและตามโรงเรียนต่างๆ

2.4 งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้สื่อในท้องถิ่น เช่นการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุประจำท้องถิ่น ออกเผยแผ่ธรรมสัตตจักร ซึ่งวิทยาเขตหนองคายได้ดำเนินการสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี

แนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการ

ในเรื่องความต้องการของมนุษย์นั้น บุคคลที่ให้แนวความคิดไว้ในเรื่องนี้ได้ดีมาก คือ มาสโลว์ (Maslow, 1970 : 69-80) ได้เสนอแนวทฤษฎีระดับขั้นของความต้องการ (Need Hierarchy Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

1. ลักษณะความต้องการของมนุษย์ได้แก่

ความต้องการของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นความสำคัญ โดยเริ่มจากลำดับความต้องการขั้นต่ำไปสู่ความต้องการขั้นสูง

1.1 มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับ

การตอบสนองแล้วก็มีความต้องการอย่างอื่นเข้ามาแทนที่

1.2 เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่สนใจให้เกิดพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น แต่จะมีความต้องการอยู่ในระดับสูงเข้ามาแทนและเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมนั้น

1.3 ความต้องการที่เกิดขึ้นอาศัยซึ่งกันและกัน มีลักษณะที่ควบคู่กัน คือความต้องการอย่างหนึ่งหมดสิ้นไป ก็จะมีความต้องการอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้น

2. สำหรับชั้นความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) มี 5 ระดับ คือ

2.1 ความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน ก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคนยังไม่ได้รับการตอบสนอง

2.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความรู้สึกที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมกันถึงความก้าวหน้าและความอุ่นใจ

2.3 ความต้องการทางสังคม (Social or Belonging Needs) ได้แก่ความต้องการที่จะเข้าร่วมและให้การยอมรับจากสังคม ความเป็นมิตรและการยอมรับจากเพื่อน

2.4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องหรือมีชื่อเสียง (The Esteem Needs) เป็นความต้องการระดับสูง ได้แก่ความต้องการอยากเด่นในสังคมรวมถึงความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ ความเป็นอิสระและเสรีภาพและการเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

2.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (Self Achievement) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ส่วนมากจะเป็นการนี้กอยากได้ ตามความคิดเห็นของตนเอง แต่ไม่สามารถเสาะแสวงหาได้

จากทฤษฎีที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ความต้องการของที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นสังขรณ์ของมนุษย์ ทุกคนต้องการอยากมีชีวิตเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องการให้คนอื่นยอมรับในทางที่ดีทุกคน

แนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้ ดังนี้

เฮอรัชเบอร์ก (Herzberg, 1959. อ้างใน ผ่องศรี แต้มทอง, 2538 :32-34) ได้ทำการศึกษาถึงมูลเหตุการณั้สร้างแรงจูงใจในการทำงานซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้ เชื่อว่า ผู้ปฏิบัติงานให้

ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้มากขึ้น ทฤษฎีได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน มี 2 องค์ประกอบ คือ

1. **ปัจจัยกระตุ้น (Motivative Factors)** ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพอใจ เป็นตัวสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ

1.1 **ความสำเร็จของงาน (Achievement)** หมายถึงความสามารถของบุคคลในการทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงการแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นถึงผลงานของบุคคลได้

1.2 **การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)** หมายถึงบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลที่ตนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือการได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น

1.3 **ลักษณะของงาน (Work itself)** หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีของบุคคลที่มีต่อลักษณะของงาน

1.4 **ความรับผิดชอบ (Responsibility)** หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับความมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจรับผิดชอบได้เต็มที่

1.5 **ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (Advancement)** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะหรือตำแหน่งของบุคคลในองค์การในทางสูงขึ้น

2. **ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)** เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อมในการทำงาน มี 11 ประการ คือ

2.1 **เงินเดือน (Salary)** หมายถึงความพอใจในเงินเดือน หรือความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น

2.2 **โอกาสที่ได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth)** หมายถึงบุคคลที่ได้รับสิ่งใหม่ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะที่เอื้อต่อวิชาชีพของเขา

2.3 **ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relationship with Subordinator)** หมายถึงการติดต่อสื่อสารทั้งทางกิริยาและวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2.4 **สถานะของอาชีพ (Status)** หมายถึง ปัจจัยต่างๆที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่องาน เช่น มีรถประจำตำแหน่ง การมีเลขานุการ การมีอภิสิทธิ์ต่างๆ

2.5 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relationship with Superior)

หมายถึง การติดต่อสื่อสารในลักษณะคล้ายคลึงกันกับความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา แต่เป็นไปในลักษณะผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเคารพผู้บังคับบัญชา

2.6 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Relationship with peers) หมายถึง

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลกับเพื่อนร่วมงานในองค์กร

2.7 นโยบายและการบริหารงานบริษัท (Company policy and

administration) หมายถึง การจําแนกบทบาท อำนาจหน้าที่และกำหนดนโยบายเด่นชัด

2.8 สภาพการงาน (Working Conditions) หมายถึงสภาพทางกายภาพใน

สถานที่ทำงาน อันได้แก่ ลักษณะสิ่งแวดล้อม ชั่วโมงในการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ

2.9 ความเป็นอยู่ส่วนตัว (Factors in Personal life) หมายถึง

สถานการณ์บางประการของงานที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัว เช่น การย้ายที่ทำงานใหม่ทำให้ต้องเดินทางไกล ครอบครัวลำบาก

2.10 ความมั่นคงของงาน (Job Security) หมายถึงความรู้สึกรับประกันของบุคคลที่

มีต่อความมั่นคงของงานหรือมีความมั่นคงขององค์กร

2.11 วิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา (Supervision Techniques)

หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการบริหารงาน ความยุติธรรมในการบริหารงาน ความเต็มใจของผู้บังคับบัญชาในการนิเทศงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของคนงาน เฮอร์ซเบิร์ก ได้พบว่า

เมื่อคนงานได้รับความพึงพอใจในการทำงาน รักงานแล้วสามารถทำงานให้ได้ประสิทธิภาพสูง ก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการในปัจจุบันกระตุ้นและปัจจัยค่าจูนเพียงพอ ปัจจัยกระตุ้นเป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวงานเอง เมื่อคนงานได้รับความสำเร็จในการทำงานหรือได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ก็จะมีความสุขจากการทำงาน ส่วนปัจจัยค่าจูนนั้นเป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความกังวล หรือความไม่พึงพอใจในการทำงาน หรือไม่พอใจในการบริหารของหน่วยงานก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงาน อาจทำให้หน่วยงานล้มเหลวก็ได้

องค์ประกอบทั้ง 2 ด้านนี้เป็นสิ่งที่คนต้องการ เพราะเป็นแรงจูงใจในการทำงาน องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยกระตุ้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทำให้คนเกิดความสุขในการทำงาน เมื่อคนตอบสนองด้วยปัจจัยชนิดนี้จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน ผลที่ตามมาคือ คนจะเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ส่วนปัจจัยค่าจูนทำหน้าที่เป็นตัวป้องกัน มิให้คนเกิดความไม่มีความสุขหรือไม่พึงพอใจในการทำงานขึ้น ช่วยทำให้คนเปลี่ยนทัศนคติจากการไม่ยอมทำงานมาสู่ความ

พร้อมที่จะทำงาน ความสำเร็จของโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้นำและความพึงพอใจในการทำงานของครู ผู้บริหารคนเดียวไม่สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ จำเป็นต้องอาศัยผู้ร่วมงานคือ ครู ซึ่งเป็นผู้ทำงานโดยตรง ถ้าครูทำงานด้วยความสบายใจและพอใจที่จะทำงาน เขาจะทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร อุทิศเวลาให้กับหน่วยงานเพิ่มขึ้น ความพึงพอใจในการทำงานคล้ายกับแรงจูงใจในการทำงานมีกล่าวอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน

แนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

วรูม (Vroom. อ้างใน จำนง บุญชู. 2531 : 268-269) ได้เสนอทฤษฎีกระตุ้นจูงใจด้วยความคาดหวัง (Expectancy Theory of Motivation) ของเขาราวปี ค.ศ. 1964 โดยสร้างทฤษฎีนี้ขึ้นมาบนรากฐานแห่งแนวความคิดดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดที่ว่า คนย่อมมีพลังความปรารถนาที่มีสภาพเป็นเป้าหมายส่วนตัวที่แท้จริงของเขา ซึ่งเขาหวังที่จะให้เป้าหมายส่วนตัวดังกล่าว สัมฤทธิ์ผลในบั้นปลาย
2. แนวคิดที่ว่า เป้าหมายส่วนตัวที่คนหวังที่จะให้สัมฤทธิ์ผลดังปรารถนา ย่อมมีทางที่จะให้สัมฤทธิ์ผลได้ โดยการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จผลตามเป้าหมายขององค์กร
3. แนวความคิดที่ว่า การที่คนพยายามปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรนั้น คนย่อมมีความคาดหวังเป็นแรงกระตุ้นจูงใจให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มพลังความสามารถของเขา

นอกจากนี้แล้ว ยังมีสิ่งที่มีเกี่ยวข้องกับแนวความคิดรากฐานดังกล่าว อย่างสำคัญอีก 3 สิ่ง คือ

1. ความพยายามในการปฏิบัติงาน อันมีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคาดหวังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดขึ้น
2. เป้าหมายขององค์กร หรืออาจมองในแง่ที่เป็นผลของความพยายามในการปฏิบัติงาน มักเรียกกันว่า ผลงานขั้นต้น
3. เป้าหมายส่วนตัวที่แท้จริงของคนหรืออาจมองในแง่ที่เป็นผลที่แท้จริงที่เขาต้องการหลังจากผลงานขั้นต้นบรรลุผลสำเร็จ มักเรียกกันว่า ผลขั้นรอง

สรุปได้ว่า มนุษย์เราทุกคนย่อมมีเป้าหมายของชีวิตในการดำรงชีวิต และมีความคาดหวังว่า การดำเนินงานทุกอย่างนั้นจะต้องเป็นไปตามที่ตนคาดหวังไว้ ไม่ว่าความหวังนั้นจะมองไม่เห็นผลในขณะนั้นก็ตาม แต่ก็มีความคาดหวังว่า สักวันหนึ่งความคาดหวังนั้นจะต้องเป็น

ความจริง ความคาดหวังเป็นเสมือนหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้คนทำงาน หรือเป็นแรงจูงใจให้เกิดความพยายามในการทำงาน เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ในกาลต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ไพจิตร สหัสจินดา (2519 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของครูอาจารย์ในงานบริการการศึกษาของวิทยาลัยครูสกลนคร พบว่า อาจารย์ที่มีวุฒิต่างกัน ในวิทยาลัยครูสกลนคร และโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการทดลองการบริการการศึกษา มีความต้องการรับบริการไม่แตกต่างกัน และมีความพอใจในการบริการด้านวิชาการที่ได้รับอยู่ แต่ต้องการรับเพิ่มขึ้นอีกในด้านคุณภาพพลานามัย และทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ยากจน

วิสัน จุมปาแฝด (2520 : 86-87) ได้ศึกษางานบริการสังคมของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า งานบริการสังคมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ที่ได้ทำไปแล้วคือ นิทรรศการทางวิชาการ การอบรมสัมมนา เป็นวิทยากรบรรยายในโอกาสต่างๆ การพิมพ์เผยแพร่เอกสารทางวิชาการ การปาฐกถา การอภิปรายทางวิชาการ การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชน บริการสื่อการสอน งานอาสาพัฒนา งานในลักษณะโครงการต่อเนื่อง ส่วนวิทยาลัยครูมหาสารคาม ลักษณะงานบริการสังคม ที่จัดทำได้แก่ การอบรมสัมมนา การบรรยายทางวิชาการ การอภิปรายกลุ่มย่อย การปฏิบัติจริง การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน สำหรับวิทยาลัยพลศึกษามหาสารคามได้จัดอบรมการดำเนินการแข่งขันกีฬาให้สถานบริการต่างๆ การแสดงกิจกรรมพลศึกษาและการให้อาจารย์เป็นวิทยากร

บุญทัน เผ่าเจริญ (2521 : 86-87) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายและพะเยาที่สัมพันธ์กับการปรับปรุงหลักสูตร และการให้บริการของวิทยาลัยครูเชียงรายแก่ครูประจำการ พบว่า วิทยาลัยครูได้จัดกิจกรรมนิทรรศการทางวิชาการมากเป็นอันดับหนึ่ง การฝึกอบรมครูประจำการเพื่อเพิ่มพูนวุฒิมากเป็นอันดับสอง ส่วนการจัดสัมมนาครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นในวิทยาลัยครูน้อยที่สุด

กนก ใบบัว (2524 : 9) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสังคมของสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออก ได้เสนอแนะการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ดังนี้

1. การสอนสถาบันอุดมศึกษาสามารถสอนความรู้บางอย่างให้แก่บุคคลภายนอกสถาบัน โดยคำนึงถึงความพร้อมของสถาบันนั้นๆ

2. การฝึกอบรม เป็นบริการที่จัดเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับความรู้ความชำนาญด้านวิชาชีพหรือวิชาต่างๆ ไปที่จัดรวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อความมุ่งหมายเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. การอภิปรายและสัมมนา เป็นกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาทำอยู่ในขณะนี้ และได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอภิปรายหรือสัมมนาในหัวข้อที่เป็นที่น่าสนใจของสังคมในขณะนั้น

4. การจัดปาฐกถา เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่เห็นว่า จะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับบริการ

5. การเผยแพร่เอกสารทางวิชาการทางสื่อมวลชน อาจจัดในลักษณะการบรรยาย อภิปราย การเขียนบทความ สถาบันอาจดำเนินการเอง หรือให้สถาบันอื่นมาร่วมด้วยก็ได้ สุริมาศ ธนพุดติบดี และพิทยา กิจวิจารณ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2529-2530 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีปัญหามากกว่าชั้นปีอื่นๆ ทั้ง 3 ด้านคือ ปัญหาในด้านการเรียน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาในด้านส่วนตัวและสังคม นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีปัญหาด้านการเรียนการสอนน้อยที่สุด ส่วนนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 6 มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ กับปัญหาในด้านตัวเองและปัญหาสังคมน้อยที่สุด และมีนักศึกษาส่วนหนึ่งเห็นว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดสรรทุนการศึกษาตลอดถึงสวัสดิการต่างๆ รวมทั้งความปลอดภัยในทรัพย์สินด้วย

วิลาวรรณ จารุชัยนิวัฒน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการปรับตัวทางการเรียน ด้านหอพัก บรรยากาศต่างๆ ไป และด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัยและ นักศึกษาบางส่วนมีปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านศาสนาและศีลธรรม ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านการสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์ และด้านกิจกรรมนักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบปัญหาของ นักศึกษาพบว่า นักศึกษาชายมีปัญหาตกว่านักศึกษาหญิงในด้านการเงิน ด้านศาสนาและ ศีลธรรม ด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านหอพักและบรรยากาศต่างๆ ไป

กรรณิการ์ ภูผาธรรม (2541:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เข้า ใช้บริการสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยปรากฏว่า

เกี่ยวกับสภาพของผู้ใช้บริการพบว่า ผู้ใช้บริการที่เป็นนิสิตปริญญาตรีและปริญญาโท ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าไปใช้บริการของสำนักวิทยบริการ เพื่อศึกษาค้นคว้าเอกสารประกอบการทำรายงาน ส่วนอาจารย์ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้บริการต่างๆ

ของสำนักวิทยบริการเช่น การยืม การคืน บริการสืบสารสนเทศ ด้วยคอมพิวเตอร์ OPAC บริการเอกสารวิจัยและวิทยานิพนธ์เป็นต้น โอกาสในการเข้าใช้บริการ พบว่า นิสิตปริญญาโท และคณาจารย์ เข้าใช้บริการในวันเวลาราชการเมื่อว่างจากการเรียนการสอน ส่วนข้าราชการและเจ้าหน้าที่เข้าใช้บริการไม่แน่นอน นอกจากนั้นยังพบว่า บริการที่ผู้บริการใช้มากที่สุดคือ บริการยืม คืน และบริการถ่ายเอกสาร สำหรับลักษณะการใช้ทรัพยากรพบว่า ผู้ใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่ใช้ทรัพยากรห้องสมุดแล้วส่งคืนตามเวลาที่กำหนด นิสิตส่วนใหญ่มีวิธีค้นหาหนังสือและวารสารได้โดยค้นหาจากคอมพิวเตอร์ OPAC ส่วนอาจารย์และข้าราชการ เจ้าหน้าที่ค้นหาโดยการใช้อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ ไม่สามารถค้นหาหนังสือ วัสดุอื่นๆและวารสารที่ต้องการได้เนื่องจากถูกยืมไปก่อนและการเรียงชั้นหนังสือไม่ถูกต้อง และเมื่อเกิดปัญหาในการใช้บริการ พบว่าผู้บริการส่วนใหญ่ แก้ปัญหาได้โดยให้บรรณารักษ์ช่วยค้นหาเกี่ยวกับความต้องการของผู้ใช้บริการพบว่า ด้านวัสดุห้องสมุด ผู้ใช้บริการมีความต้องการวัสดุตีพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และวิทยานิพนธ์ ด้านเครื่องมือช่วยค้นพบว่า มีความต้องการเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น ด้านเทคนิคการสืบค้น ส่วนใหญ่ต้องการให้มีคู่มือแนะนำการใช้งานข้อมูลซีดีรอม และคู่มือการใช้งานอินเทอร์เน็ต ด้านการติดตั้งอาคารสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ ต้องการห้องสำหรับค้นคว้าสารสนเทศด้านคอมพิวเตอร์พร้อมเครื่องพิมพ์ โดยเฉพาะด้านเนื้อหาวิชา ส่วนใหญ่ต้องการโสตทัศนวัสดุหรือสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาและเกี่ยวกับภาษาอังกฤษมากที่สุด ด้านบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการบุคลากรที่พูดจาไพเราะ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และมีมนุษยสัมพันธ์

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แฮร์รี่ (Harry . 1960 : 1126 A) ได้ศึกษาการให้บริการนักศึกษาในวิทยาลัยเหมืองแร่และเทคโนโลยีที่มีซิแกน โดยใช้เครื่องมือ มูนนี่โพรบเบร็ม เซคลิสต์ (Mooney Problems Checklist) พบว่า การบริการที่วิทยาลัยจัดขึ้นและนักศึกษามีความต้องการในการบริการนั้นๆมาก ได้แก่บริการด้านการยืมเงิน บริการที่พักอาศัย บริการแนะแนวอาชีพ บริการกิจการทางสังคมและนันทนาการ

ไชลด์ (Child. 1972 : 4913) ได้ศึกษาการบริการนักศึกษาในวิทยาลัยภาคค่ำของสหรัฐอเมริกา พบว่า วิชาที่เรียนส่วนใหญ่จะสนองความต้องการของนักศึกษาเป็นรายบุคคลและนักศึกษาส่วนมากมีความต้องการในการบริการต่างๆน้อยมาก สำหรับการบริการที่นักศึกษาส่วนมากมีความต้องการมากที่สุดคือ บริการความช่วยเหลือในด้านการเงิน ด้านความปลอดภัย

บริการในด้านการจัดวางตัวบุคคล ไชลด์ได้เสนอแนะว่า บริการที่จัดเฉพาะนักศึกษาภาคค่ำได้แก่ การบริการห้องสมุด บริการด้านการวางแผนการเรียน บริการด้านสถานที่สำหรับพบปะ สร้างสรรค์บริการร้านอาหาร และบริการด้านสุขภาพและสโมสรนักศึกษา

รีแกน (Regan 1976 : 6485-A) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเปอร์ดู (Purdur University) โดยศึกษาตามตัวแปรเพศ สถานภาพสมรสระดับปริญญาที่กำลังศึกษา สาขาวิชาที่เรียน และภารกิจด้านวิชาการโดยการใช้กลุ่มตัวอย่างนิสิตบัณฑิตศึกษา จำนวน 158 คน ที่สังกัดตามวิชาสาขาต่างๆ ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

1. นิสิตส่วนมากมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส ระดับปริญญาที่กำลังศึกษา
2. นิสิตที่ได้รับการยอมรับว่า ในด้านการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายทางวิชาการจากอาจารย์ มีความพึงพอใจต่อสภาพสิ่งแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษามากกว่านิสิตที่ไม่ได้รับการยอมรับ
3. นิสิตระดับประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษามากกว่านิสิตระดับปริญญาโทและนิสิตปริญญาเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นิสิตที่ได้รับคำแนะนำ และได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการจากอาจารย์ มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษามากกว่านิสิตที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องเดียวกัน
5. นิสิตแต่ละสาขาวิชา มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางวิชาการของบัณฑิตศึกษาไม่แตกต่างกัน

โอซีโอป (Osiohc. 1984 : 1563-A) ได้ศึกษาการให้แหล่งข้อมูลของอาจารย์และนักศึกษาชาวไนจีเรีย ในโรงเรียนแพทย์ เพื่อทราบความถี่ และความต้องการให้แหล่งข้อมูลประกอบการศึกษาและวิจัย ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์แพทย์ใช้แหล่งข้อมูลจากห้องสมุด ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัยมากที่สุด อาจารย์แพทย์ที่มีความชำนาญในสาขาวิชาต่างกันใช้แหล่งข้อมูลต่างกัน ในด้านการใช้ห้องสมุด พบว่า อาจารย์แพทย์ให้บริการให้ยืมและบริการอ่านมากและวารสารเทคนิค (Technical Journals) เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิจัย

สรุปได้ว่า จากผลการวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังและการบริการของสถาบันอุดมศึกษาในด้านต่างๆ เช่น บริการด้านวิชาการ ด้านกิจการนิสิต นักศึกษา ด้านธุรการ ด้านอาคารสถานที่ การบริการห้องสมุดและบริการชุมชน เป็นต้น ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการบริการเป็นงานของทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลเอาใจใส่ งานบริการเป็นงานสนับสนุนการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี ถ้าบุคลากรในสถาบันการศึกษาไม่ได้รับการบริการในด้านสวัสดิการเป็นที่พึงพอใจแล้ว ก็จะไม่อุทิศกำลังกายและกำลังใจให้แก่สถาบัน และจะทำให้สถาบันเสื่อมลงได้ ดังนั้นการบริการในสถาบันการศึกษาจึงถือว่ามีผลสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University